

TARTALOM:

Ököt választott az aradi Magyar Párt. — Moldvai gyarok... — Szellemi gyáripár mögött. — Félclmes lektor volt az amerikai nők vádiratát a hadiszerintés világpaszitító hatalmasságainak irtózatos üzelésről. — Akinek már nem láj semmi... — Nincsen szünek?... — Aradi vállalat nyerte el a lőváros igitási versenyének első díját. — Cernauti vezet a városok sorában. — Fözöcskéből telelnek a városulat tagjai. — Há: kinek láj nálunk a leje? — Ávat az Erdélyi Élet görbetükrében. — Maga nevetni — Párizsi préda. — Az Erdélyi Élet statisztikája béli éjszakáról. — Arad iparos társadalmának cepe volt a Hitelszövetkezet közgyűlése. Mozi, stb.

I. Schutz

posztóáru-
nagykeres-
kedés.

ARAD,
Bulev Regina Maria

Aradi Kalauz

Orvosok:

- Dr. Balogh Andor, str. Cloșca 7.
Dr. Botiș Aurél, str. Loc. Tâmpa 8.
Dr. Cucu Vasile, str. Șincai
Dr. Goldschmidt Lipót, str. Horia 7.
Dr. Hersch Andor, P. A. Iancu
Dr. Jeremiás Miklós, str. I. Vulcân
Dr. Kabdebó György, P. M. Viteazul
Dr. Luszt Ferenc, Bul. Reg. Maria 15.
Dr. Róna Jenő, str. Gh. Popa 1.
Dr. Salamon Izsó, str. Bucur
Dr. Sniartău Pál, str. Mețianu 4.
Dr. Steiner Jenő, str. Penescu C. 36
Dr. Schmidt János, Piața M. Viteazul
Dr. Tesic Svetoli., str. Consistorului
Dr. Fényh Pál, Calea Șaguna.
Dr. Woliner Gyula, str. Cloșca 9.

Ügyvédek:

- Dr. Bojioc Alexa, str. Cloșca 1.
Dr. Coțoiu Romului, Piața Luther
Dr. Gabos Jenő, str. V. Goldiș 1.
Dr. Hoffmann Lajos, str. Eminescu
Dr. Iancu Cornel, str. Mețianu 2.
Dr. Kell József, str. Greceanu 2.
Dr. Kelemen Gábor, str. Moise Nicoară
Dr. Köpf János, str. Consistorului
Dr. Rácz Sándor, Bul. Carol 81.
Dr. Révész Mór, str. Brătianu.
Dr. Sâmbu György, Bul. Reg. Maria 9.
Dr. Salamon Béla, P. A. Iancu
Dr. Szalay Vilmos, str. Cloșca 5.
Dr. Weil Károly, str. Brătianu.

Fogorvosok:

- Dr. Boros Ernő, str. Consistorului 15.
Dr. Székely László, Bul. Reg. Ferdinand 5.
Dr. Kurzer Károly, str. V. Goldiș 1.

Orvosi kozmetikai intézet:

- Orvosi kozmetika: Dr. Antal György,
str. V. Goldiș.

Kozmetikai intézet:

- Fodorné és Weinfeldné, str. Alexandri.

Vizsgázott fogtechnikus:

- Hochmann M., Bul. R. Ferdinand 62.

Bankok:

- Arad Csanádi Gazdasági Takarékp.
Rt. Bul. Reg. Ferdinand 5.
Aradmegyei Takpt., Bul. Reg. Maria.
Aradi Általános Takptár. Bulev. Reg.
Maria.
Bánátr Bankegyesület, Bul. Reg. Maria.
Erdélyi Bank és Takarékpénztár Rt.
Bulev. Reg. Maria.

Hitelszövetkezetek:

- „Mercur”, str. Bratiani
„Consum”, Bul. Reg. Maria

Biztosító intézetek:

- „Adria”, Bul. Reg. Maria 5.
„Agronomul”, str. Cloșca 15.
„Generala”, Bul. Reg. Maria 12.
„Victoria”, str. Alexandri 1.

Pénzváltó:

- Papp Illés, Bul. Reg. Maria

Gyógyszertárak:

- Dr. Földes Béla, str. Eminescu 21.
Kárpáti János, Bul. Reg. Ferdinand
Rényi Tibor, Bul. Reg. Maria 8.
Rozsnyay Kálmán, Piața Avram Iancu
Vojtek Géza, Bul. Reg. Maria 21.

Szanatórium:

- „Therapia”, str. I. Vulcân 8.

Butorgyárak:

- „Drossel” butorgyár (Jónás Aaladár),
str. Gh. Ionescu 11.
Lengyel Lőrinc, Bul. Reg. Maria
Reinhart Gyula, Bul. Reg. Ferdinand

Bélyegzőgyár:

- Stampa, str. Brătianu

Cénnagyár:

- Industria Cucirini, str. Alexandri 2.

Dugógyár:

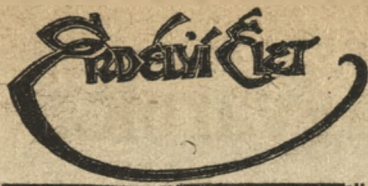
- „Szerderit”, Bul. Carol 63.

Fűrészygyár:

- Patria Aradi Fűrészygyár Rt., Calea
Radnei 18—20.

Gépipar:

- Automobil- és Gépkereskedelmi Rt.
(Ablonczy és Busztin), Calea Rad-
nei 37—39.

XXIV. ÉVF. 4. SZ.

1935 FEBR. 1.

FŐSZERKESZTŐ:

GELLER ÖDÖN

Fényképes igazolványokkal ellátott tudósítók és kiadóhivatali megbízottak: București, Cluj, Timișoara, Oradea, Brașov, Satu-Mare, Tg-Mures

Elnököt választott

az aradi Magyar Párt

(A r a d.) Az aradi és aradmegyei Magyar Párt vasárnapi közgyűlésén töltötte be Barabás Béla örökét, az elnöki széket. Egyetlen jelöltje volt a pártnak: dr. Parecz Béla, volt kamarai képviselő, az eddigi ügyvezető, akit egyhangu lelkesedéssel emeltek az elnöki pozícióba.

Arad magyarságának közhangulata nyilvánult meg akkor, amikor a vezéri pálcát dr. Parecz Béla kezébe tette le, aki önfeláldozóan vezette ed-

dig is a párti ügyet. library Cluj

Általános tiszteletnek és megbecsülésnek örvend a magyarság körében, a románság pedig nagyrabecsüli rendkívüli képességeit, fajszeretetét és a közért való lelkesedését. Tehetséges, tekintélyes közéleti férfit, akire hatalmas feladatok várnak. Meg kell indítania a párt újjászervezési munkálatait és a pártéletet fel kell élesztenie.

Maga is érzi az új pártelnök, hogy nehéz feladatok várnak megoldásra. Hangot is adott ennek a megválasztását követő székfoglaló beszédében.

Nagy tetszést váltottak ki beszédének ama részei, amelyekben leszögezte a magyarságra váró feladatokat és amelyekben fogadalmat tett, hogy az itt élő magyarság célkitűzéseit a legjobb tehetsége szerint igyekszik megvalósítani.

Akik ismerik az új elnök kristálytisza jellemét és puritánságát, azok meg vannak győződve arról, hogy most, amikor az egész párt bizalma összpontosul benne,

nem hangulatkeltő frázis mindaz, amit mondott, hanem a szaval komolyságát mérlegelő képzett politikus őszinte fogadalma.

Az elnöki tisztség nem jelent jövedelmet, nem jelent hatalmat. Sok munkát jelent és nehéz feladatot. És hogy ezt magára vállalta dr. Parecz Béla, remélni lehet, hogy elnöksége alatt komoly és alkotó munka fog beköltözni az eltespedt aradi Magyar Pártba.

Moldvai magyarok...

(Cluj.) — Akuma incepe bucsu — adja ki a jelszót a gyerekképű minorita barát, mintha katonáinak parancsot osztogatna. S ahogy kezdte, azonképen folytatja — románul —, hogy aki részt akar venni, az induljon el a keresztek után, de aki akar, benmaradhat a templomban.

Tüt nem lehetett letenni a templomocskában, ahol keleti szokás szerint padok hijján állva szoronganak a hivek. Az oltár előtt, egészen a lépcsőig felnyomulva, de még az oltár hátamögött és kétoldalt a sekrestyéből, meg az egyik oldalbejáró felől is emberkigyók kusznak előre, szoros gyűrűbe zárva az árva barátot, akinek két kézzel kellett utat törnie a tömegben, hogy az oltárig eljusson. Elöl meglett férfiak sűrű karéja, mögöttük gyermekek és karonülő apróságokat cipelő fiatal anyák, aztán hátra a közbülső bejáratig, de még azon is túl, ki a cimterem kapujáig, a szabad ég alatt asszonyok hófehér fejkendős rengetege.

Tekintélyt sugárzó hatalmas férfialak áll a sekrestye előtt a férfítömeg élén. Hadvezérnek is beillenék fehér fejével, öles természetével, gazdagon kivarrt, előkelő szabású, fehér báránybőr bundájával. Lengyel betmánok vagy krimi tatár kánok festhettek így az erdélyi nagyfejedelemség századaiban. Ő a *gyiák*. Kántor, énekvezér, vagy amit akartok. ~~Nincs Ukrajná, Csinés, Orgonarsay gyiákara (Sekrestyeajtóból~~ vézenyli az ő népét. Ő intonálja a litániát.

— Uram, irgalmazz nekünk.

— Uram, irgalmazz nekünk, uram, irgalmazz nekünk... mint tikasztó szél borzong végig a tömegben az áhitat hulláma. Vállas férfiak feje alácsuklik, asszonyok, lányok fején csak úgy reszket a fehér *kerparuva*: gyönyörű és rettenetes ez a színe személyes találkozás a Seregek Urával. Ez a nyáj valóban nyáj s pásztorának valóban pásztor a gyerekképű barát, korlátlan hatalommal a lelkek birodalmán. S a gyiák most egyszerre mintha pompás vezérkosra emlékeztetne.

MINTHA KATAKOMBÁKBAN VOLNANK...

Borzong és vonaglik porig roskasztó töredelemben a sereg apraja nagyja. Éli és önti magából az imádságot, mely kettős örömben fürdeti gyámolatlan szívét: Istenéhez imádkozhat és ugy imádkozhat, mint ősei századokon át, anyanyelvén, magyarul. Leirhatatlan a hatás, amit ez az egetvivő áhitat kelt a messzi Erdélyből idevetődött idegenre. Van ebben a zsufoolt, primitiv templomban, melynek szentélye padlótól a kupola csucsáig a kék eget akarná tükrözni, de az idők során szennyes szürkévé fakult a mennyei derű — van ebben a templomban valami az első keresztények katakombáihoz hasonlatos. Nemesak imádság csarnoka, de menedékhelye is ennek a népnek, mely itt még hangos szóval magyarul is könyöröghet Istenéhez. Itt még 1—1 ősi zsolozsmát kiénekelhet a szívéből a hangja, testvéreinek hangjával felerősítve, diadalmas tömegerőként ostromolhatja az egeket. A süllyedő Titanicon énekelhették ilyen lelkükből a halálraitélt utasok: „Közelebb hozzádd, Istenem...”

Még egy Miatyánkot s egy Üdvözlégyet elhadar a barát, aztán villámgyorsan megfordul s rohanton-rohanvást indulna kifelé a tömegben át, ha olyan könnyen mozdulna ez a tömeg. Most lámpákkal, zászlókkal utat törnek számára a gyülekezet barna gyapjuködmönös előljárói s nyomában nyomakodik izgatottan asszony, férfi, gyermek, hogy a legközelebbi fészület előtt térdre roskadhasson ismét. Másutt a bucsu hosszan húzódó méltóságteljes menet, itt gyorsütemű katonás menetelés stációtól stációig. Mintha félnének, hogy lemaradnak valahonnan. S valami gyönyörűséges élményhez nem juthatnak el idejében. Most kisbucsu van s első és egyetlen stáció a templomdomb keleti lejtőjén ágaskodó utcai fészület, mely elé rikitő szóttésekkel takart oltárt hevenyésztek a jámbor falusiak. A menet megtorpan és térdre hull. A diák itt is éneket intonál, de már csak az előálló iskolásgyermek énekelnek. Szívesen énekelnének az öregek is, a dallam ismerős fülüknek, de nem tudják a szöveget, mert ez már ujnódi szöveg, melyet nem az ő anyanyelvük szerint kell énekelni.

A föld, amelyen állunk, a moldvai fejedelemség ősi földje. Az a szöglet éppen, ahol a Keleti Kárpátokból előrontó Bisztrica az Etelköz felől aláhömpölygő Szeret karjaiba siet. A folyó nevét román történetírók szerint magyarok adták. „Sziretem, sziretem — kiáltotta Laslau Craju, mikor ezt a vizet meglátta”, írja a tudós Kogălniceanu, amivel szerinte azt akarta kifejezni, Szent László király, hogy tetszik ez a viz neki. Radu Rosetti szerint: „ezek a faluk a Siret mentén örök idők óta állanak fenn, vagy csángók átköltözésével azokból a falukból alakultak, amelyek a Moldva alapításakor már megvoltak”.

A mi falunkat lengyelek keresztelheték el Luizi Kalugeranak, ami lengyelről magyarra fordítva annyit jelent: Barát népe. Ősidők óta állhat itt a dombon a minorita rendház, melyből barátok uralkodnak e nép felett. Míg missziós terület volt Moldva, lengyel és olasz szakállas barátok miséztek a kalugeraiak templomában, ma a házfőnöknek Francisc Páll, a káplánjának Stan Biró a neve. Ennél a káplánnál még magyarul lehet győnni, de ő ugy tartja, hogy a most felnövő nemzedéknek már nem lesz erre szüksége. Noviciátusa is van a hatalmas, ötezer lelket számláló faluban a minoritáknak, melyben ma negyven kispapot nevelnek nyolcéves koruktól a felszentelésig. Mire kikerülnek, lelkes apostolaivá lesznek Krisztus Anyaszentegyházának és a román nyelvnek. Így lett a kalugeraí csángó-magyar születésű Stan Biró is azzá.

CSÁNGÓ FALVAK ÉS VAROSOK

A falu Băcău tőszomszédjában fekszik. Ezt a szép várost a csángók ma is Bákónak hívják és hagyományaik szerint csángó elődök alapították. Bákó körül, a Bisztrica és Szeret völgyében Bogdánfalva, 3500, Forrófalva 1720, Nagypatak 1800, Klézse 5600 katolikus magyar lakóst számlál. Magában Bákóban is ötezer csángó él. Festői öltözetűket Moldvától keletebbre élő népektől, talán krimi tatároktól örökölhették. Ilyen viselettel a háboru utolsó hónapjaiban magyar csapatok sűrűn találkoztak Ukrajna déli községeiben. Mert a moldvai románokkal csak a férfiak kieresztett ing-viselete közös. A lányok régi, aranyos-gyöngyös pártája, melyet költséges előállítása miatt éppen a barátok tiltottak el, egyenesen a kazáni Szent Szűz fejdíszére emlékeztet.

A népvándorlás hullámainak hordalékterülete ez a tartomány, melyre a Kárpátok gerincein megtört néphullámok omlottak vissza és keveredtek össze: etelközi magyarok, jászok, kunok, tatárok, oroszok, lengyelek és más keletről, Batu kán hordái elől, a moldvai folyócskák völgyeibe félrehuzódott szolganépek. Ezeknek valamikor nemzetközi érintkező nyelve lehetett a Máramarosból átszivárgó román, melyet alulról, a Balkánról feltörő román tömegek erősítettek uralkodó nemzetté. Kalugerában Jasit ma is Jászvásárnak nevezik. Északabbra, Roman megyében, az etelközi magyarok leszármazottainak vélt csángók kunos kiejtéssel ma is Isztent és miszét mondanak s tele van a beszédük, akár az oroszoknak, kicsinyítő képzővel: nagyoczka, kicziczke, előbbezcke.

HA A BARÁT PARANCSÓJJA: VIZBE UGRUNK

Jámbor, Istenfélő nép ez, melyet katolicizmusa tart meg a környező görögkeleti tengerben magyarnak. Ez a katolicizmus külsőségeiben valahol ott tart még, ahol az Árpádok idejében a Székelyföld és Moldva számára alapított milkovi püspökség megszabta volt. Mélyebb, bensőségesebb s a pogány lelkeken ellentmondást nem tűrően uralkodó, gyermeki alázatra nevelő hit, melynek hatalma megrendít és élet-tartalmat ad.

— *Ha barát parancsozza, ugroggyunk vízbe, mük mind egy czeptg béugrunk* — mondják a kalugerai asszonyok.

Ez a nép nem termelt ki magából vezető osztályokat. Megmaradt századokon át a maga földmivelő szerszámai mellett s legjobb értelmiségű gyermekei a falusi közösség életében hasznosították magukat. Ruházatát az egyetlen csizma kivételével asszonyai állítják elő, akik szövőművészetüket szin pompás, ellenállhatatlan hatású szöttesekben, nálunk nem ismert magaslatokra emelték. Tán csak a balkáni népek szövőművészete tud versenyt tartani velük színekben, motívumokban, pehelykönnyedségben. Olyan a házuk belseje, mintha dalolnának a falak. Mindenütt csupa szöttek, kiterítve, felaggatva, végekben feltornyozva. Csupa rikitó szín és mégis csodálatos összhang árad belőlük. Hatalmas szál férfiak, erőteljes, termő asszonyok, akik között nem egy arisztokratikus, kifinomult szépség akad, a legszebb emberpéldányok ezen a vidéken. Átlag négy-öt gyerek van minden családban, de nagy a gyermekhalandóság, mert étkezésük rendkívül primitív s ne-

héz, alig elkészített ételeikkel táplálják a csecsemőiket is. Bőventermő földjüket a gyakori árvizek látogatják. A hegyoldalakon sok és kitűnő boruk terem. Környezetükkel békességben élnek, a felsőbbségnek vérben és adóban megadják a tőlük telhetőt s azontul csak maguk dolgaival vannak elfoglalva. Beérik négy-hat elemi végzettséggel. A fiatalság egyrésze Bakóban gyári munkán talál elhelyezkedést, másrésze a családi földeken dolgozik, szántón, gyümölcsösben, méhesben. A leányokat nem szívesen és nagyrítván adják városi cselédnek, az asszonyt nem féltik, mert török időkben bőven volt rá okuk. A török adószedő, ha szép asszonyt látott — így mesélik a férfiak — lelehányt egy-egy félzsák aranyat a szekérről. Ez a bőkezűség aztán nem hagyta hidegen az asszonynépet sem. Az öregek pincéiben elásva ma is tudnak egyesek, ilyen asszonyerényen szerzett török aranyakról.

RÉGI MAGYAR VENDEGSZERETET

Ez a rövid cikk nem mondhat el minden érdekességet erről a nagyon meleg érzésű, szíves közvetlenségű, vendégszerető népről, mely csodával határos módon nagy többségében épen megőrizte magyar-katolikus öntudatát. Történelmi multjában századok óta elszakadt tőlünk, de nyelvében őszivű, változatlan értelmű magyar szavakat és szó-lásokat őriz. Érintkezése a Kárpátokon inneni székelységgel mind sűrűbbé válik a világháboru óta, különösen vallásos összejövetelek alkal-mával. A magyar írást kevesen tudják olvasni közülök, de annál fél-tékenyebben ápolják a szájhagyományt. Régi egyházi és világi éne-keke, székely balladák variánsai közszájon forognak, népszokásaik-ban is sok az eredetiség.

Egyik Kalugeraival szomszédos községben ezzel a pohárköszöntő-vel üdvözölt a gazda:

*Minden jól kívánok vendég uraimnak
 És övelük együtt minden jó magyarnak.
 Legyen tele mind az icce, mind a pince, mind a bolt,
 Mint azelőtt hajdanában amint volt.
 Ennek a bornak szőlőtőke a neve,
 Zöld annak levele, muszt annak a neve.
 Ezekből oly jó bor, mitől szívünk fölvigul,
 S tehát szívet ámitó, mitől bánatunk elmul.
 De ha sokat illogatunk, lesz belőle bolondító.
 Ruharongyosító
 Éshogy végre ország elpusztító.
 De azért hagyjuk más s kívánjunk újra jót,
 Mi mult esztendőkbén talán szüköcskén volt.
 Hegyen-völgyön jó buzdt,
 A szegényből jó gazdát,
 A németnek bugyogót,
 Melyen legyen ezer föll,*

Ezer kilométert kellett utaznom Clujtól Clujig érte, de nekem megérte. Sz. J.

Szellemi gyáripár mögött

Betegágyamban egyik magyar regényt a másik után olvastam végig. Végigvergődtem a nyomtatott betűsorok hullámvonalain, amelyek az új irodalom ismeretlen világába segítettek: abba a világba, amely mindig idegen volt és idegen maradt nekem. Mig érdeklődésem más irányokba rögződött, azalatt kifejlődött és kibontakozott egy új magyar irodalom, amelynek gyökérszálai valahonnan idegen talajból közvetítik a gondolatok, érzelmek és fogalmak keringését.

Ez az irodalom olyan, mintha egy gyáripár nagy szellemi gépezete és gőzkalapácsai formálnák ki, egy óriási tömeggyártás standardvonalai és műhelyrovátkái vannak ráöntve: nincsen semmi közössége a magyar fajtával, a magyar lélekkel, a magyar szellemmel, a magyar vágyakkal, a magyar igényekkel.

Irodalom, amely önmagáért van, ipari termék, célja a szórakoztatás, a figyelem lekötése, bizonyos kulturembe-
rek egymáshoz való illesztése, de kulturelemekeken keresztül nem bontakoznak a magyar problémák és a magyar jellemvonások. Valami szomorú, fáradt oportunizmus jelentkezik ezeken az írásokon, egy nagyszerűen hangszerelt kultúra és szellemi mehanizmus állandó áramlása dübörög ki belőle, de azok a közösségek, amelyek az irodalmat irodalomná teszik, azok a kapcsolatok, amelyek egy fajtához, egy lelkiiséghez, egy szellemvilághoz fűzik, teljesen hiányoznak belőle.

Légüres térben lélektelenül tántorogva zakatolnak a betűk, ezeket a regényeket bárki megírhatta volna, bármilyen nyelven, ugyanolyan hatást ért el volna.

S ezt mégis úgy hívják, hogy magyar irodalom, magyar írás, magyar szellemvilág. A betűknek és mondatoknak monoton zakatolásából nem érződik ki a magyar sorssal való közösség. Egy új olvasóréteg kellett, hogy kifejlődjön emögé az irodalom mögé a maga külön gondolkozásával, érzésvilágával, szempontjaival és európaiságával, azzal a standard európai gondolatvilággal, amelyet a kubai szí-

---

Téli angol és francia divatlapok
érkeztek a „REVÜ” SZALONBA

C S O N T

elsőrendű urisزابósága, ARAD, Strada V. Goldis
Palatul Banca Românească

varügynök, vagy az ingatlanközvetítő, vagy egy berlini vegyészeti gyár utazója. Ezekben az írásokban ennek a rétegnek és ennek az embertípusnak lelki és szellemi igényei szolgálódnak ki, ezekben a mondatokban nincsen egyetlenegy rezdülés sem, amely ki tudná fejezni a magyarság és a magyar fajta vágyait, törekvéseit, igényeit, lelkét, vívódásait.

Valami sivár, áporodott, lélektelen és elesett érzelmi és értelmi gyáranag kergetődzik benne egyenesen elrendezve, csoportosítva, mehanizálva, egy nagy szellemi gyáripari rendező biztos technikájával.

Amikor ezeket a regényeket végigolvastam, szomorú csüggedés fogott el. Magyar nyelven, pontosan kisimitott magyar mondatokkal elrendezve, egészen elfogadhatóan, pontos méretekkel, a műhelymunka teljességével és sokszor virtuozitásával meggyártott termelés özönli el a magyar könyvpiacot. Ezek az írások bármelyik nyelven megjelenhetnének, ugyanazt a hatást keltenék az olvasóban, ugyanazokat az érzéseket ébresztenék mindenkiben: egy európai átlagember igényeihez, szellemi és érzésvilágához igazítják a maguk szellemi gyáripari termelését. Nagy nemzeti szerencsétlenségek, omlások és katasztrófák után mindig leáll egy nagy szellemi hanyatlás és ez a hanyatlás elsősorban az irodalmon keresztül jelentkezik. A hanyatló irodalom mennyiségben mindig tömeget termel, de minőségben sohasem maradandó és

amikor a magyar könyvipar termelésen véglgnéz az ember, szomoruan kénytelen megállapítani a hanyatlást, visszafejlődést, az elhullást:

kifejezi és hangszereli nem tudatosan ugyan, de letagadhatatlanul jobban érzékeltetni a közszellem hanyatlását semmi sem tudja, mint az a mehanizált irodalom, amelynek problémamennyiségei és problémalátásai egészen selejtesek, alantasak s amely nem tudja kifejezni egy népnek, egy fajtának, egy társadalomnak törekvéseit, álmait, igényeit, küzdelmeit, vívódásait.

Ebből az irodalomból hiányzik a magyar társadalom küzdelmeinek rajza és érzékeltetése.

Még csak típusokat sem tud megrajzolni, alakjai hétköznapi, unalmas, átlageurópai figurák, amelyek ott hemzsegnék minden nagyvárosban, minden uccasarkon, minden európai városközösségben. Ezeket a vonásokat tudják megfogni, visszaadni, megrajzolni, de nem tudnak hangot adni azoknak az elemeknek, amelyek egy nemzeti társadalom törekvései mögött zúgnak láthatatlanul és mozgatják, hajtják, lendítik előre bizonyos célok, törekvések és igények felé. A tehetséget pótolja a nagy kultúra, az ösztönösséget a szerkezeti elemek ügyes alkalmá-

zása, amelyen keresztül el lehet kendőzni az ürességet, tartalmatlanságot és a légürességet.

Ez az irodalom valami csudálatos megértéssel van minden iránt, ami mindenütt egyforma és mindenütt azonos. A párisi kávéház, a berlini vendéglő, a római városkép, a balkáni kiskocsmák levegője egyforma virtuozitással érzékelődik és hiányzik belőle minden jellegzetesen nemzeti vonás, hiányzik belőle a heroizmus iránt való minden érzék. Ez az irodalom nem ismer hősi erőfeszítéseket; a heroizmus, amely mint gyáripari mesterséglelem keveredik a mondatokba, nem egyéb, mint ügyesen alkalmazott szinpadi kellék, utánérzés, amelyet nagyszerűen megtanultak azoktól, akik előttük igazán irtak és igazán irodalmat adtak. A valódi irodalom örökké termő fáról lopják el az oltásokat és csempézik át a maguk silány bokraira; azokkal az elemekkel dolgoznak, amelyeket a nemzeti irodalom adott nekik. Csupa utánzat minden s ez utánzó szellemet káprázatos ügyességgel tudják elkendőzni azzal a kulturával, amelyet meg lehet szerzeni sok olvasással, a könyvek és idegen gondolatok állandó tallózásával.

Nincsen semmi csudálatos abban, hogy ez az irodalom nem tud semmit sem adni. Az irodalom mögött ott kell hogy álljon az élet, a maga valóságával és állandó áramverésével. Hugo Viktor, vagy Jékai romanticizmusa mögött ott állott egy kor elő romantikája a maga valóságában és valóságaival, hősi alakjaival, mozdulataival, méreteivel. Zola realizmusa ugyancsak egy kor valóságából táplálkozott, talán ez az irodalom, ez a lélektelen, szárnyatlan, repülni nem tudó irodalom, amely az átlagszürke, jelentéktelen és érdektelen figuráit és alakjait, problémáit, életét, lelkét eleveníti meg, azért nem tud tovább jutni, mert a valóság nincs az ő mechanikai készsége mögött, nem áraszt bele nagyobb lendületet, nagyobb erőt, nagyszerűbb elemeket.

Egy kor bontakozik itt a magyarság feje fölött, amelyekből kihullottak a hősi elemek, amely a vegetációra van berendezve.

De még az a kontraszelekciós folyamat, az ellenkező kiválasztódás törvényeinek a rajza sem jelentkezik ebben

Csak az árak olcsók, minőségeink változatlanul jók!

Csak az árak olcsók, minőségeink változatlanul jók!

GOLDSTEIN LAJOS
divatáruháza Arad, str. Bratianu 2.

Mélyen leszállított árakon nagy választékot nyújtunk kosztüm és kabátujdonságokban, bársonyok, selymek és mosóanyagokban. — A hölgy- és férfiközönség kedvelt bevásárlási helye. ooooooo

az irodalomban: még szatira sincsen, nem érzéklődik az a borzalmas folyamat, amely lassanként kicseréli az egész magyar társadalmat, s megfordít mindent a magyar életben. Nem érzékelteti, hogy a tehetség helyén a tehetségtelenség érvényesül, a jellem helyett a jellemtelenség, a rátermettség helyett a dilettanizmus. Ez az irodalom képtelen a szatírára és a humorra, nem tudja, vagy nem akarja érzékeltetni ezeket a tényeket és elemeket, amelyek robbantó erővel kezdik a hanyatló magyar társadalmat lefelé züllesztetni és darabokra törni lelki egységét. Valami csudálatos lélektelenség s a mehanikai ügyességnek száználmas egyformasága jellemzi ezeket az írásműveket. S az írók könyvükben már önnönmagukról beszélnek első személyben, halhatatlanítják magukat, ők maguk beszélnek magukról, mert hiszen írásuk, amelyet nagy erőfeszítéssel kikényszerítettek magukból nagy energiával, egyéniségüket ugysem tudja érzékeltetni. Egy standardirodalom fejlődött ki kezük alatt, amely csudálatosan egyforma, bármelyik könyvet írta bárki és bármilyen nyelven, a hatás ugyanaz, a problémák ugyanazok, a technika ugyanaz, a hangszerelés és a megfestés módja majdnem azonos. A mehanikai elemeknek az irodalmon való elhatalmasodása valóságos laboratóriumi kinosságot ad az írásműveknek. A mikroszkóp és a spirituszlámpa gőze, a lombikok, a göredek és a pipetták csörgése érződik ebből az irodalomból; ez olyasvalami, mint a mehanizált gyógyszerkészítés, amely laboratóriumi elemekkel akarja pótolni az orvosi invenciót és ösztönöséget.

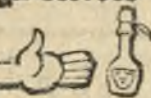
Idesülyedt és idezuhant az irodalom, amelynek eszmeszegénysége visszatükrözi és lerögzíti egykor szegénységét, tartalmatlanságát és lelki szét hullottságát.

A hősi erőfeszítések, küzdelmek, férfias szembenállások rajza helyett a megértés és az opportunizmus himnusza száll ebből az irodalomból az olvasó felé, aki megdöbbenve kénytelen keresztülrágni magát a betűk hullámlásán, s nem tudni, hogy ennek az irodalomnak, amely a tehetséget, képességet mehanikai ügyességgel potólván rohanja meg az olvasó lelkét, mi lesz a hatása, s míg magyar nyelven a szellemi gyárilpar tömegtermelésével egyik írást a másik után zuditja az olvasóra, addig az új hódítók egy erőteljes nemzeti irodalom felé mozdulva, céltudatosan építik ki a maguk lelki hadállásait.

Pénzfelvételre — pecséttel ellátott hivatalos nyugta ellenében; — csak fényképes igazolvánnyal rendelkező kiadóhivatali megbízottaink vannak feljogosítva.

A nagy szellemi dőmpingben, amely elárasztja a magyar könyvpiacot, csak itt-ott csillanik meg a tehetség, a képesség, a rátermettség, de a tehetőség is kénytelen engedelményeket tenni egy közizlésnek, amely a gyáripari irodalom mögött kifejlődve, megszállva tartja a magyar szellemi élet főbb vonalaít.

Ezek a gondolatok és érzések valahogyan rámc süggednek a kiolvasott kötetek árnyékában, s a kiolvasott kötetek egyetlen gondolattörédeke sem marad meg bennem. Nincsen semmi közösségem velük, mint ahogy a gyáripari irodalomnak nincsen közössége a magyar fajtával, törekvéseinkkel, céljainkkal. E betürengetegben elvesznek a magyar problémák, elvesznek egészen a magyar vonások. Nem látom benne reszketni a magyar alkonyatot, az őszi esték párás szépségét és szinpompáját, nem szikrázik fel benne a magyar nyár hevülete és lángja; nem érzem az ólmos magyar őszi eső nedvességét, páráját, tükrözését, nincsen benne semmi, ami közös volna velünk, ezek csak holt betük, amelyeknek kerekén átgördülnek felém az idegen elemek, amelyeket sokkal ügyesebben, talán ugyanolyan készséggel hangszerelnek német vagy francia nyelven az ottani betüiparosok. Ezek az írók, akik a szellemi gyáripar nagyvállalkozói, alberleti lelkek csupán, akik utánéreznek és idegen gondolatvilág elemeit átültetve magyar betűkbe és magyar mondatokba zugatják át a magyar olvasóra a lélektelenséget, s ez idegenségben csak egy vigasztaló van, hogy elmulik nyomtalanul.

Csak a jót hamisítják és utánózzák
 lelketlen emberek, így az évtizedek óta
 bevált valódi „Diana” sósborment.
 Óvadják a bevásárlásnál, hamisít-
 ványt - amelyet a törvény szigorával
 üldözünk - és értéktelen utánzatot
 utasítson vissza; csak a „Diana”
 felirással valódi.
 Ez az igazi

Félelmes reflektor volt az amerikai nők vádirata

a hadiszergyártás világpusztító hatalmasságainak irtó zatos üzelmeiről

Levél egy newyorki előfizetőnkől

Minden ember lelkiismerete bizonyos pontig konfliktusba kerül, amikor el kell határoznia, vajjon minden körülmények között hive-e a leszerelésnek? Természetesen minden anya, feleség és nővér kell, hogy békebarát legyen, főképen amikor oly autentikus személy, mint Lloyd George memoárjaiból tudja meg, hogy egyes csatákban elesett ezrek és tizezrek tisztán „tévedések” és „elszámítások” áldozatai, amint ez a Passhandaelnél vívott harcoknál történt. S mégis, valamely ősi ösztön bámulásra késztet azok iránt, akik hazájukért elesnek. Amikor azonban olyan harcokról van szó, amelyek tisztán azért folynak, mert más országok hadiszergyártói a feleket ellátják fegyverekkel s ezeken az üzleteken vagyonokat keresnek — akkor már nincsen lelkiismereti kérdés. S bármily hajmeresztő legyen is ezeknek az üzleteknek háttere, hosszú esztendőkön át tartó agitáció volt ahhoz szükséges, hogy a hadiipar nemzetközi „módszerei” vizsgálat tárgyává legyenek kitéve. Az Egyesült Államokban történt meg ez először, amikor 1934 tavaszán összeült a Hadiszergyártást Felülvizsgáló Külön Bizottság.

A briey-i bányák nélkül már első évben véget ért volna a háború

Szinte elképzelhetetlen, minő tények láttak napvilágot és lettek bebizonyítva, amíg akadt egy szenátor, aki hajlandó volt egy bizottság összehívására előterjesztést tenni. Az első leleplezés 1919 januárjában történt a francia parlament egy külön bizottságában, amelyben *Mr. Flandin*, a mostani miniszterelnök is kivette részét. Ez a revelációnak is beillő ténymegállapítás a briey-i vasbányák háború alatti kiaknázására vonatkozott. Már a háború alatt feltűnt egyes francia politikusoknak, hogy a lörrainei Briey-ben a francia oldalon teljes gőzzel dolgoztak a vaskohók, amelyek a francia hadiszerek nyersanyagát szolgáltatták. Ugyanekkor Briey német oldalán is teljes gőzzel operáltak a vaskohók, amelyek viszont a német hadiszergyártókat látták el — s a két vasiparrégió között teljes csend és békeség honolt a fronton. S a legcsodálatosabb az volt, hogy közvetlenül a háború kitörése után a németek elfoglalták Briey ezt a részét s 1918-ig, amíg amerikai csapatok nem intéztek offenzívát a vasbányák német kézben lévő része lelen, egyetlen francia kísérlet nem történt ennek a végtelenül fontos nyersanyagcentrumnak visszaszerzésére. S mennyire fontos volt a németeknek Briey, kitűnik abból a titkos memorandumból, amelyet hat nagy ipari és mezőgazdasági egyesület intézett *Bethmann-Hollweg* kancellárhoz 1915 májusában, amelyben többek között ez állott:

„Ha nyers vas- és acélttermelésünk nem duplázódott volna meg

1914 augusztus óta, a háború folytatása lehetetlenné vált volna. A szükséges nyersvas és acél előteremtésében a lorrainei bányák mind nagyobb fontosságúak. Ebből az ércből gyártjuk szükségleteink 60—70%-át. Ha lorrainei ércbányászsunkat megzavarják — a háborút jóformán elvesztettük.

1916 májusában Berenger konzervatív szenátor a francia szenátus hadügyi bizottságában egy titkos memorandumot terjesztett elő, amelyben kimutatta, hogy ha Németország 30 millió tonnával kevesebb vasércet termelne, akkor nem folytathatná a háborút. Ennek a titkos jelentés benyújtásának másnapján a Tempsban Max Hoeschiller aláírással egy cikksorozat jelent meg. „A brieyi legenda” címén, amely Berenger szigorúan titkos jelentésének tételeit igyekezett megoldóni s bebizonyítani, hogy Briey nem is fontos a német vasgyártás szempontjából...

Miért nem folytak azonban harcok a brieyi terület hadszínterén? Ennek megértéséhez egy kis világosságot kell vetni a vas-mágnások érdekeltsegeire. A de Wende-család és a Schneider Creusot-csoport nagy területek tulajdonosai voltak a határ mindkét oldalán. Németországban koncesszióik évi 3 millió tonna vasércet hoztak a francia oldalon évi 1 millió tonnát. Bár az 1871-i határ elválasztotta a felszínen a vasbányákat — a föld alatt viszont valóságos folyosó kötötte őket össze! Francois de Wendel, aki még a mai napig is a Comité de Forges elnöke, francia konzervatív képviselő volt, míg fivére, aki a német nemzetiséget vette fel, a Reichstagnak volt tagja. Az utóbbi lemondott képviselőségéről, amikor a háború kitört. Német részről is hasonló nemzetközi alapon álltak az érdekeltségek. Thyssen 1909-ben azt akarta, hogy egyik fia francia alattvaló legyen üzleti egyszerűsítés céljából. De erre nem volt szükség; a háború alatt így is külön társaság alakult részeseidésének kezelésére. Ezt az összeget Thyssen meg is kapta a háború után.

Ha a pénznek nincsen szaga, nyugodtan mondható, hogy az acélnak nincsen hazája...

Egy másik német vas-mágnás, Roehling, szintén érdekelve volt a brieyi medencében. Ő ugyanis a Valleroy-bányáknak volt legnagyobb magán részvénytulajdonosa; ehhez pedig úgy jutott, hogy 250 Karl Alexander rosswleri bányarészvényét elcserélte 8000 Longwy Acél Korporáció részvényére, amely korporáció révén jutott a valleroyi részvényekhez. Így azután a francia vascsoporthoz Németországban volt érdekeltsege, míg Roehling-nek Franciaországban volt befolyása.

Hosszu volna részletesen leírni a francia kamarabeli vitát, amelynek során bizonyítást nyert, hogy nemcsak megkímélték a brieyi szektort, de egy generális, aki egyszer bombáztatta, hivatalos megrovásban részesült. Mr. Flandin saját tapasztalatait adta elő, miképen hallgatták őt el, amikor szintén javasolta Briey bombázását, s mily gye-
rekes kifogásokat használtak fel ellene. Albert Thomas, háborualatti municions miniszter, ugyancsak előadta, hogy ő többször követelte Briey támadását, s hogy Maréchal Lyauté, a hadügyminiszter ki is adta erre a rendelkezést, azonban mindvégig mi sem történt... A francia képviselők arra a meggyőződésre jutottak, hogy Brieyt illetőleg a hadviselők között titkos megállapodás létezett — amelyet mindkét részről a hatalmas és gazdag hadiszergyártók készítettek elő... Amint

Mr. Flandin 1919 január 24-én a francia parlament plénumában kijelentette: —

„Volt arra mód, hogy a háborút megrövidítsük két esztendővel — s ezt a módot több mint két esztendőig nem alkalmaztuk.

A háboru azoknak a világhatalmasoknak számára, akik hadiszereket gyártanak, „jó üzlet”.

A török Vickers-ágyúkkal lőtte az angolokat

Ugyancsak 1919 januárjában Barthe francia képviselő bemutatta azt a titkos szerződést, amelyet Krupp-ék kötöttek egy francia céggel, aki őket vas-szilikonnal látta el, amelyből nem volt elegendő Németországban. A francia cég pontosan tudta, Kruppéknak mire kell a vas-szilikon... Mindezeket a kijelentéseket soha senki, egyetlen szóval, sem cáfolta meg, sőt, még csak meg sem lettek támadva.

Az angol hadiszergyártók kereskedelméről is oldalakat lehetne írni. Ők sem válogatosabbak módszereikben, mint a franciák vagy a németek.

A legborzasztóbb pillanatok egyike az volt, amikor a Salóniki-i félszigeten az angolok rájöttek, hogy a törökök Vickers-ágyúkkal és Vickers-munícióval lövik őket.

Mr. Hugh Dalton 1926 március 11-én így írta le ezt az incidenst az angol parlamentben: — „Vickers-ék a törököket látták el hadianyaggal, amellyel az ausztráliai, újzélandi és angol csapatokat lőtték, amikor ezek az Anzac-dombra és Cape Helles-re igyekeztek feljutni. Törődtek is a hadianyaggyárak igazgatói azzal, hogy az ő fegyvereikkel véres cafatokká lövik, majd az ausztráliai és újzélandi, és igen, a saját ifjuságuk színevérjéig, akik csak az érdekelték, hogy kereskedjenek, s Törökország védelmének kiterjesztése révén nagyobb kereset-hoz jussanak”.

A példák sorozatát, a szörnyű incidensek végnélküli megismétlődését halmozni lehetne. De magára a vizsgálatra, amely Amerikában megindult, három dolog volt különös hatással. Az egyik a Shearer eset volt. Ez az „úr” 1929-ben beperelte Amerika három legnagyobb hadihajó gyárát — a Bethlehem Hajóépítő Korporációt, a Newport News Shipbuilding and Drydock Co.-t és az American Brown Corporation-t 255.655 dollár erejéig, amely összeget ő a Leszerelési Konferencia eredményes végződésének megakadályozásáért követelt, Shearer követeléseit arra alapozta, hogy

az ő ügyességének volt köszönhető több hadihajó megrendelés, amelyek nélküle sohasem látták volna meg az óceánt.

Shearer saját bevallása szerint 51.000 dollárt már megkapott érde-meinek fizetéseképpen! ;— Shearer alkalmazását a három hajógyár sohasem tagadta — hogy is tagadhatta volna? — csak azt állították, hogy megfigyelőképpen és „káros” pacifista propaganda ellensúlyozására volt felfogadva...

Érdekes megjegyezni, hogy 1932-ben, a leszerelési tárgyalások alkalmával Shearer ismét Gensben volt. Nem ok nélkül mondotta Lord Cecil: —

„Minden leszerelési tárgyalásnak van egy igen rejtelmes és ijesztő oldala. Hallatlan hatalom és befolyás érvényesül elle-

nük a hadiszergyártók részéről... Az emberi biztonság szempontjából nem lehet többé privát emberek kezében hagyni ezeknek a szörnyű, halálhozó eszközöknek gyártását. Meg kell szabadulnunk azoktól a szervezetektől, amelyek gigantikus eszközökkel tartják ébren a gyanakodást és nemzetek közötti gyűlöletet”.

A második ok, amely az amerikai közvéleményt valósággal meg-
rázta, a japán-kinai hadakozás volt.

Minden kétséget kizáróan bebizonyosodott, hogy a különböző európai és amerikai hadiszergyarak egyformán adtak el fegyvereket és municiót mind a két félnek, s hogy jövedelmük búsán emelkedett ennek a szegyenletes epizódnak következtében.

A harmadik és fő ok a délamerikai harcok belső története. Sem Bolivia, sem Paraguay nem tudnának egy hétig háboruszkodni külföldi hadiszerek nélkül. Így pedig ez a szerencsétlen konfliktus két esztendeje folyik már, mind többen és többen esnek áldozatául, s ma már nem is halkan, hanem hangosan kiabálják mindenütt, hogy ennek oka az, hogy egyes nagyhatalmak ipari és főképpen olaj-mágnásai a Gran Chako területen lévő ásványokat és olajforrásokat akarják megszerezni s ezért közvetítenek fegyvereket a hadakozó feleknek.

Még 1928-ban Burton szenátor terjesztett be egy törvénytervezetet az amerikai szenátusba, hogy háboruszkodó nemzeteknek ne lehessen fegyvereket eladni. Burton főképpen a Nők Nemzeti Ligájának felkérésére tette meg előterjesztését. De a közvéleményt ekkor még a dolog oly kevésbé érdekelte, hogy az amerikai hadügyminisztérium közbelépésére az egész dolog elaludt.

A Nők Ligája hadat üzen a hadiszergyaraknak

1931-ben, a japán-kinai incidens ismét előtérbe hozta a hadiszergyarállítások kérdését, s ekkor Fish Hamilton szenátor vette át az időközben elhalt Burton szenátor előterjesztését. Ez 1932 februárjában volt. A szenátus megfelelő komissiója tárgyalni is kezdte a kérdést, s az elnök nagy meglepetésére a karzatok sűrű embersorokkal tettek meg: a közvélemény kezdett komolyan érdeklődni. A *Nők Nemzetközi Ligája* jól dolgozott! A kormánynak igen kellemetlen volt a nagy figyelem, amelyet a bizottság munkája kiváltott, s minden eszközzel igyekezett a kérdést elaltatni. Sikerült is annál inkább, mert hisz a választások annyira lefoglalták az embereket, hogy egyidőre igazán nem törődtek a hadiszállítók ügyeivel. De amikor Roosevelt-et megválasztották, az egész adminisztráció álláspontja megváltozott. Közben a Gran Chako kérdés is előtérbe került, valamint a Népszövetség agítációja a hadiszerek kivitelének megakadályozására. Erre vonatkozólag a szenátus külügyi bizottsága el is fogadott egy törvényt, amely az elnököt felhatalmazta, bármikor megszüntetni a fegyverkivitel. Természetesen

*a hadiszergyártó érdekeltségek sem nézték mindezt tétlenül,
s a küzdelem mind elkeseredettebbé vált.*

Mig ők az állam mindennemű beavatkozását akarták elkerülni, addig az ellenpárt most már összes üzelmeinek megvizsgálását óhajtotta el-

érni. Ez az álláspont sohasem jutott volna sikerre az amerikai nők hihetetlen lelkes közreműködése nélkül; a Nők Nemzetközi Ligája a következő határozatot fogadta el és terjesztette Rooseveltnél:

„Azokra a leleplezésekre való tekintettel, amelyek a magán hadiszergyártók befolyását illetőleg a közelmúltban hivatalos és privát jelentésekben napvilágot láttak, s amelyek azt állítják, hogy ezek az érdekeltségek háborus riadalmakat készítenek elő, hogy így tultzott fegyverkezési kiadásokat erőszakoljanak ki, hogy hamis híreket terjesztenek és tisztviselőket korumpálnak; tekintettel azokra a leleplezésekre, amelyek a Shearer-vizsgálat későbbi fázisaiban derültek ki, s arra a vádra, hogy a Congress utolsó ülészakájában elhatározott kivíteli tilalom megakadályozása a hadiszergyártók direkt ellenkezésének eredménye: mi, a Nők Nemzetközi Ligája a Béke és Szabadság érdekében nagygyűlésünkön együttesen felszólítjuk Rooseveltnél, hogy hívjon össze egy szenatori vizsgálóbizottságot a magán hadiszergyártás üzelmének felülvizsgálására”.

A következő praktikus lépés ekkor már az volt, hogy egy szenátort találjanak, aki erre vonatkozólag indítványt fog tenni. Azzal ugyanis már tisztában voltak, hogy az elnök kívánságukat támogatja. S hogy ezt a szenátort megtalálták, s erélyes fellépésre bírták, legnagyobb részt Miss Dorothy Detzer műve, aki a Nők Nemzetközi Ligájának ügyvezető titkárnője. Ő lépett összeköttetésbe Nye szenátorral s ő informálta oly kiválóan, hogy a szenátor határozottan hajlott a vállalkozásra. De azért kissé fázott is tőle: senki sem szeret oly hatalmas csoporttal összetűzni, sőt élet-halálharcot folytatni, mint aminő a hadiszergyártók érdekeltsége. Ekkor Miss Detzer elment egy nagy újság főszerkesztőjéhez, aki neki igen le volt kötelezve, s megkérte, hogy cikket írjon, amely elodaja, hogy Senator Nye-ben nincs meg a bátorság a hadiszergyártás felülvizsgálására az iniciatívát megragadni. Ezt a cikket a főszerkesztő elvitte Nye-hez, azzal a megjegyzéssel, hogy a következő nap meg fog jelenni. Nye roppantul megharagudott, de vállalta a Szenátusban a hadiszergyártás felülvizsgálására az előterjesztés megtételét.

Ma már az egész világon tudják, minő felháborító dolgok derültek ki ennél a vizsgálatnál. Ha ez tíz évvel ezelőtt történt volna meg, ma talán sikerült volna már effektív leszerelési egyezményt létrehozni. De még mindig nem késő:

ha a nők minden országban oly eréllyel fognának össze a magánhadiszergyártás ellen, mint az amerikai asszonyok, akkor az egymással versenyző fegyverkezés, a békés fejlődés igazi rakfenéje, legalább 75 százalékban ki volna kapcsolva.

Bevásárlás előtt tekintse meg **Szántó és Komlós** ruhanagyáruház szenzációs kirakatait. — Mélyen leszállított árak. Mérték utáni rendelések gyorsan, pontosan és megbízhatóan eszközöltetnek. Szenzációs nagy raktár iskolaöltönyökben. **A R A D, Színházépület.**

Akinek már nem fáj semmi...

(Arad.) Az áthatolhatatlan londoni ködben egyszerű, csukott gyász-kocsi dőcög végig a forgalmas utcákon. Olyan egyszerű, mint a furgon, amelyben az elhagyatott szegényt viszik örök pihenőre a temető eldugott sarkába. Valamelyik messzi londoni temető előtt megáll a kocsi, a gyász-huszárok szegényes ravatalra helyeznek egy egyszerű koporsót. A koporsón egyszerű koszoru, román nemzetiszínű szalaggal.

Nemsokára egy cilinderes ur jelenik meg: a londoni román követség kiküldöttje. Megjön a pap, a kántor. Ott vannak a temetkezési vállalat emberei. Más senki. A gyász-szertartás gyorsan, unalmasan leperog. Sietni kell ebben az istenverte ködben, amely rettenetes spanyoljárványt hozott az angol fővárosra. A „Circumdederunt me” tom-pán és idegenül hangzik a ködben. Vége. Kész a szertartás. Már viszik is a kocsi a halottat. És nemsokára már csak egy domb puposodik a temető egyik parcelláján és fejtől egyszerű fakereszt, meg egy szám. A halott törzskönyvi száma.

Hát igen: egy szám lett abból, aki az egyik londoni temető egyik parcellájában piheni ki zaklatott életének minden fáradalmát. Egy törzskönyvi szám lett dr. Varjassy Lajos, a volt aradi kormánybiztos, a volt magyar ellenforradalmi miniszter. Egy közömbös szám lett mindabból, ami valamikor életet, értéket, ambíciót, álmokat, vagya-
kat, karriert, emlékeztetést, tiszteletet, bukást és megvetést, tudást és mindent jelentett, ami a gyarló embert teszi.

Nem ilyen véget érdemelt ez a kétségtelenül értékes és elsodort ember. Idegenben, szegényen, elhagyottan meghalni! — borzalmas elgondolni azoknak, akik életben maradtak. Sajnáljuk dr. Varjassy Lajost, mert érték volt. És fájhat minden jóérezsű embernek, hogy a holttestébe is képletesen beleszúrunk. Akármennyire is eltévelyedtél, a siron tui meg kell bocsátani. Nekünk, aradiaknak kell főként megbocsátani, mert Aradon valamikor, történelmi jelentőségű időben élet és halál ura volt és sokat köszönhet neki Arad. Ezt nem szabad elfelejteni. Megérdemel egy őszinte könnyet a londoni temető parcellájában nyugvó törzskönyvi szám.

A lehuzott keztyű

Találkozom egyik ismerőssel és előzékenyen kezét nyújtok neki. Ő meglóbalja a kezét, de nem adja ide mindjárt, hanem előbb nagy kinnal lehuzza a keztyűjét, mert valami buta udvariassági kodex azt írja elő, hogy keztyűben nem illik kezét fogni.

Jó pár kinos pillanat telik el, míg barátom ezzel a procedurával elkészül, de végre mégis kezét foghatunk és én egy száraz keztyű helyett a markomba szoríthatom a barátom izzadt kezét.

Ilyen örömeink vannak!

Nincsen pénzünk...?

(București.) A zsebek felsőhajtának: nincsen pénzünk! Ezek a sóhajtozó zsebek nem hazudnak mindig. Valóban vannak zsebek, amelyek üresek, amelyeket elkerül a pénz. És ezek jogosan sóhajtanak: hogy nincsen pénzük. De a zsebek legtöbb esetben minden alap nélkül zokogják el a pénztelenség jelszavát.

Nincs pénzünk! — sir a kormány.

A kereskedők panaszkodnak: nincsen pénzünk, mert a fogyasztók keveset vásárolnak.

Nincsen pénz! — mondja az adóinspektor, mert nehezen megy az adóbehajtás.

Nincsen pénzünk! — kiabálja az egész világ. Szegény és gazdag. Kicsi és nagy.

Az idők karakterisztikus jele, hogy akikkel találkozunk, vagy akik egymással beszélgetnek, azt hangoztatják, hogy nincsen pénz.

Csodálatos dolog.

Nincsen pénzünk! — de azért a lakólok zsufolva, a legdrágább ételeket és italokat fogyasztják és alig lehet üres széket látni.

Nincsen pénzünk! — de azért a fővárosi mozik a leghihetlenebb fényűzést fejtik ki és ezekben a mozikban is alig lehet helyet kapni.

Nincsen pénzünk! — de azért minden belvárosi uccában, sőt a külvárosokban is hatalmas paloták épültek és épülnek.

Nincsen pénzünk! — de azért Bucureștiben nyakra-főre alakulnak hatalmas vállalatok, óriási összegeket kitevő beruházással.

Nincsen pénzünk! Bucureștii építészek elmondják, hogy valóságos felhőkarcolókról kértek terveket. Az átlagos magasság 8—10—12 emelet.

Aztán itt van maga a főváros. Nincsen pénzünk! — mondják a városházán, de azért meghosszabbítják a Bulevardul Bratianut, ami hihetetlenül nagy összegbe kerül.

Nincsen pénzünk! — de azért a primaria tervbe vette a mostani hus- és halcsarnok lebontását és helyettük a Bibescu-téren grandiózus csarnok építését.

Hát ha nincs pénzünk, honnan vesszük mindegyikre mégis a pénzt?

Nincsen pénzünk! — de azért szó van további fontos fővárosi közmunkákról, például: a Calea Victoriein a Nemzeti Színház és a királyi palota közötti utszakasz kiszélesítéséről, továbbá a Bulevardul Bratianu teljes átépítéséről. De szó van egész városnegyedek újalakításáról is.

Milyen nagy az ellentét a felsorolt tervek és az állandó panaszok között!

Az igazság az, amit fentebb felsoroltunk. Ezt nem lehet letagadni. Nagylábon élünk. Olyan nagylábon, amilyeneken csak vagyoni durkálkodó nemzeteknek szabad élni. Mi az, hogy nincs pénzünk? Miért ez a siránkozás, amikor alaptalan? Pénz van! Ezt senki sem vonhatja kétségbe. Ez a pénz azonban mindjobban centralizálódik és egyre kevesebb kezekben halmozódik fel.

Nem szemrehányásként mondjuk, hogy hatalmas munkálatokat indítanak el. A folyamatban levő és tervezett munkák a valóságban

mégis áldást jelentenek, mert ilyenformán a közületek és magánosok pénze mégis forgalomba kerül. Ez a pénz eloszlik az anyagot szállító gyárak, vállalatok, iparosok, kereskedők és munkások között. Ebből mindenkinek haszna van. Mindenkinek, aki eddig kényszerű tetlenségben várta a pénzt.

És most annak ellenére, hogy nagyon sok pénz kerül forgalomba, még mindig hallani a panaszt: nincsen pénzünk!

A letagadhatatlan tény az, hogy mindenkinek van pénze. Csak az államnak nincs. Ez a valóság. Az államnak csak akkor lehet pénze, ha a kiméletesen kivetendő adókat mindenki befizeti, ha belül az országban rend van és ha a közpénzek valóban eljutnak eredeti rendeltetésükhöz. Az általános panaszok csak akkor fognak megszűnni, ha maga az állam is rendbejön pénzügyileg.

Akkor aztán nem lehet ok a siránkozásra, mert már unalmas, alaptalan és banális, hogy: nincsen pénzünk!

Arad iparos társadalmának

ünnepe volt a Hitelszövetkezet közgyűlése

(Arad.) Az Aradi Iparosok Hitelszövetkezete vasárnap tartotta 35-ik évi közgyűlését, amelyen egyhangulag bizalmat szavaztak a vezetőségnek és tudomásul vették az elmúlt üzleti év eredményéről szóló jelentést.

A jelentés elsősorban arról számol be, hogy a szövetkezetet csak csekély mértékben érintette a konverzió és azok sem vették igénybe a konverziós kedvezményt, akiknek a törvény erre jogot biztosított. Ez annak a humánus szellemnek tudható be, amelyet a Hitelszövetkezet fennállása óta ügyfelei iránt tanusít. A Hitelszövetkezet kihelyezése az elmúlt évben meghaladta a 36 millió leit és 2 millió lejfeljelműlt az 1933. évi kihelyezések összegét. A tiszta nyereség majdnem félmillió lei, míg a tartalékokat pontosan félmillió lejfeljelműlték. A tagok a tiszta nyereségből üzletrészenként 5 százalékos osztalékban részesedtek, ami gyönyörű eredmény. Az elmúlt év végéig 1516 tagja volt a szövetkezetnek. Nem szándékozunk részletezni az üzleti forgalmat feltüntető tételeket, csupán annyit állapítunk meg, hogy a Hitelszövetkezet saját tőkéje meghaladja a nyolcmillió lejt. A múlt évi pénztári forgalom pedig több mint háromszázmillió lei. Nagy teljesítmény ez a mai viszonyok között.

A Hitelszövetkezetre büszke lehet Arad iparossága, amelynek fontos támasza ez a pénzügy. A nagyszerű eredményért a legnagyobb elismerés illeti a vezetőséget, ami a közgyűlés harmónikus egyhangu lelkesedésében nyilvánult meg.

M U Z S A Y N Á L

színházzal szemben. **Téli öltönyök és kabátok. Trench-coat.** Nem gyári áru! Minden darab saját készítmény. Mielőtt bárhol vásárol, keressen fel, Merkur bevás.-könyvre 6 havi hitel

Aradi vállalat

nyerte el a főváros világitási versenyének első díját

(București.) Az összes fővárosi lapok beszámoltak arról a hatalmas erkölcsi sikerről, amelyet Bucureștinek jelentett a villamos művek által rendezett kirakatvilágítási verseny. Világvárosok mintájára készítették elő nagy vállalatok és előkelő kereskedelmi cégek ezt a világítási versenyt, amely heteken keresztül az esti órákban ragyogással vonta be a főváros bizonyos részeit. A résztvevők jelentékeny áldozatot hozva mentek bele a versenybe, amely szemképrázttató látványt nyújtott még azoknak is, akik hozzá vannak szokva a nyugati nagyvárosok fényözönéhez.

A verseny végeztével pártatlan zsüri ítélte oda a díjakat, amelyek közül általános meglepetésre és ezt dicsérelleg állapítják meg az összes fővárosi lapok,

az első csoport első díját, amely anyagilag is a legértékesebb (4000 kiló wattóra díjtalan áram) az aradi Confectio R. T. bucureștii fiókja nyerte,

amely Arcosa néven néhány hónapi fennállás óta a maga nemében a főváros egyik legfrekvenciáltabb üzlete lett. Meglepetést keltett az első díj odaitélése azért is, mert protekcióval és nagyszerű összeköttetésekkel rendelkező vállalatok és kereskedelmi cégek elől vitte el az aradi cég. A lapok egyöntetűen megállapították, hogy az Arcosa megérdemelte az első díjat, mert olyat produkált, hogy a legszigorubb kritika is kénytelen volt meghajolni a fővárosi nivón álló teljesítmény előtt.

Az Arcosa valóban disze Bucureștinek és ez elsősorban György Menyhért vezérigazgató érdeme, aki az országban több fiókot szervezett meg izléssel és hozzáértéssel és a fiókok mindenütt a szakma élére kerültek. A magunk részéről örömmel regisztráljuk ennek az aradi ipari és kereskedelmi vállalatnak sikerét, amely újabb diadala Arad országos hírű iparának és kereskedelmének.

— Süthetnek-e az aradi pékek olcsó kenyeret vagy nem süthetnek?

Egy haltéri ócskáshoz beállít egy pasas és nagyban alkuszik egy öltözet ruhára.

- Ezer lejnél alább nem adhatom, — mondja a boltos.
- Én pedig nem adok többet ötszáznál, adja vagy nem adja?
- Dögöljek meg, ha hatszáznál olcsóbban adom.

A pasi erre kimegy a boltból, de az ócskás utánaszalad és így szól:

- Kedves uram, jöjjön vissza, meg akarok dögleni.

Cernăuți

vezet a fejlődő városok sorában

(Cernăuți.) A tavalyi hosszú szép ős kedvezett az építkezéseknek. A nyár végén megkezdett munkálatok a tél beköszöntével tető alatti voltak. Hogy milyen arányban folyt az építkezés, kiderül abból, hogy a városi mérnöki hivatal 1271 engedélyt adott ki. Igaz, hogy a legtöbb új épület családi ház a villanegyedben és a külvárosokban, de lassanként a város belső része is megváltozik az új többemeletes épületek révén és Cernăuți, a háboru előtti nagy kisvárosból a maga 90 ezer lakosával, ma nagyvárossá lett 130 ezer lakóssal.

Sok új ucca létesült. A legtöbb új épület az új stílust követi. Ennek oka az, hogy az építészek gyorsan és olcsón akarnak dolgozni. Egymásután nyitnak új uccák vagy bővítettek ki és szabályoztak régi utcákat és összekötötték egymással a főutvonalakat. Egy új tér is alakult az egyetem épülete és a Schiller-park között. A város legszebb tere lehetett volna, de az oly hamar elhunyt Gottesmann építész terveit nem valósították meg. Így aztán nem valósult meg az új egyetemi épület, a muzeum és még más reprezentáns épület.

A háboru előtt a város vezetősége tervbe vette, hogy a régi és lebontott temető helyén szabadtéri muzeumot létesít, amelyben egy román, egy ukrán és egy huzul parasztházat a hozzávaló felszereléssel és berendezéssel építettek volna. Ezáltal az érseki palota, amely Európa egyik legremekőbb épülete, teljesen szabaddá vált volna. A háboru miatt ezt a tervet nem lehetett megvalósítani és most szürke bérházak szegélyezik ezt a tereket.

A gazdasági válság miatt nem fejezhetik be a kupoláig kész Szent Miklós-katedrális, amely valamikor Cernăuți legszebb műemléke lesz. A görög katolikusok átalakítás révén tetemesen kibővítették templomukat. A kupolákon levő kovácsolt vasból készült hatalmas keresztek, amelyeknek középsőjét ki lehet világítani, messzire láthatók a Prut völgyében és az érseki székház mellett egyik jellegzetes látványos Cernăuțiinak. Nistor közmunkaügyi miniszter kezdeményezésére megkezdtek a népjóléti palota építését. Ugyancsak épül az új tanoncotthon, amely a lebontott régi városi színház helyén fog emelkedni. Háromszáz tanonc nyer benne elhelyezést és naponta ezer tanoncot láthatnak el élelmezéssel. A Peretz-fivérek többmillió adománnyal lehetővé tették zsidó tanoncotthon létesítését. Zsidó fiatal emberek sajátíthatják el a különböző iparágakat, amelyeket vagy itthon üzhetnének, vagy mint képzett szakmunkások kivándorolhatnak Palesztinába.

A város uccáinak kövezése serényen folyik. A majdnem hét kilométer hosszú flaszterozott utat a „Népliget”-állomás és Prut-híd között a tavasszal egyrészt egészen az ország határáig, másrészt a repülőtérig ki fogják kövezni. Dupla-sínpárokon rohannak a villamosok, a külvárosokkal a forgalmat nyolc autóbuszvonal bonyolítja le. Minthogy az autóforgalom napról-napra növekszik, a rendőrség teljesen újjászervezte a forgalmi szolgálatot, amely nagyszerűen bevált Estléként kigyulnak a fényreklámok és színes transzparenszek. És ezek bizonyos nagyvárosias jellegűt adnak ennek az érdekes városnak.

Főzőcskéből

felelnek a színtársulat tagjai

(Arad.) Vajjon el lehet képzelni Sybilt, amint főzi az ebédet és hazavárja ebéddel a férjét? Vajjon Ophelia előállhat-e azzal a kifogással, ha későn jön próbára, hogy reggelit kellett adni a kislánynak? Ilyen konfliktusok mindig lesznek, ha a színésznő nem egészen a színpadé, hanem életének egyrészét a családi otthonnak szenteli. Most hallgassuk meg, mit mondanak erről a kérdésről maguk az érdekeltek?

A primadonna: Amióta színésznő vagyok, folyton igazi otthon után vágyakozom. Miután azonban a színházi viszonyok olyanok, hogy egy városban csak néhány hétig, legfeljebb három hónapig játszunk, kénytelen vagyok szállodában lakni. Mielőtt a színpad démona hatalmába kerített, tehetség volt bennem a főzéshez. Ma természetesen időm se lenne főzőcskét játszani. Néha titokban kiruccanok a művészetből és néhány tésztát csinálok. És erre olyan büszke vagyok. Valamikor nagyszerű pörköltet és borjuszeletet csináltam. Azt hiszem, hogy az évek során a főzés művészetének ezt a részét már elfelejtettem.

A szürett: Csak helyeselni tudom, ha a művésznő házias. Be kell azonban vallanom, hogy egyáltalán semmit sem értek a háztartáshoz. Sulyt helyezek rá, hogy a művésznőnek gyönyörű otthona legyen, ahol kánpadra feszített idegeit kipihenheti. Sajnos, sohasem tanultam meg, hogyan kell egy ilyen otthon teremtani. Amíg a színháznál leszek, nem is lesz erre alkalmam. A háziasság iránti érdeklődésem tehát platónikus és be kell vallanom, hogy a főzéshez annyit értek, mint tyúk az ábécéhez. Egyetlen egyszer vettem kezembe a főzőkanalat. Palacsintát csináltam. Jobb, ha nem beszélünk róla.

A naiva: Ezt a szót: „háztartás”, nem akarom hallani. A mai nővel ne beszéljenek háztartásról. Manapság a háztartást nem is kell vezetni, meg az magától. Én a magam részéről egyáltalán nem vagyok elragadtatva a saját otthon ugynevezett romantikus örömeitől. Mi mostani színésznők hozzászoktunk a szállodai szobához. Kényelmes és a körülmények diktálják a hotel-szobát. Bennem nincsenek háztartásbeli erények. Sohasem tanultam főzni és nem is vágyódom a főzőkanál után. Inkább mindennap haboskává ebédre, mint a takaréktűzhely mellett főzni.

A kómika: A háziasszonyi szerep iránt nagyon érdeklődnék. De délelőtt próba, délután tanulás vagy egy kis kávéházi traccs, este játszás, éjjel újból a kávéház, kérdem tehát, mikor tölthetném be a háziasszonyi szerepkört?

A szende: Legyen a művésznő házias? Kényes kérdés. Nem akarok összekapni pályatársnőimmal. Minden színésznő erre a kérdésre csak a maga személyében válaszolhat. Én a magam részéről nagyon szeretem a háziasságot. De a színészet mostani helyzete ezt nem engedheti meg.

B É L Y E G Z Ő K E T

olcsón, jól és
azonnal készít

S T A M P A

bélyegzőgyár Arad, a
főpóstával szemben

Hát kinek fáj nálunk a feje?

Itt volt az ideje annak a rendeletnek, amelyet most adott ki a bucurești póstaigazgatóság. Most már legalább tudom, hogy egy kicsomag küldési díja egyébkülföldre mennyi. Csak még jó lett volna szabályozni, hogy egy egyébcsomag belföldre mibe kerül. Ezt majd kérem még pótolni.

A kijelzési értesítvények különkezelési pótljáruléka tűrhető áru. Tudomásul veszem. Különösen ha meggondoljuk, hogy elvégre kifizetésről értesítik az embert.

Különösen helyeslem, hogy megszabták a levelek, illetve a borítékok nagyságát. Már kezdtek lábrakapni akkora borítékok, hogy az ember betakarózhatott vele, nem beszélve arról, hogy milyen drágák az ilyen borítéktürülkzók. Mások meg csupa szerénységéből olyan kicsi névjegyeket küldtek, mint egy okmánybélyeg.

Mindennek most már vége.

A levél csak akkora és akkora lehet és aki annál kisebb, vagy nagyobb levelet küld, az egyéblevélnék számít és portóteletdíjsszabási utánbrdával bélyegeztetik fel, minekutána különilletéki pótszelvényt ragasztanak rá.

A legfontosabb azonban, hogy végképp

megszüntették a bélyegnyelveket.

Nem tetszik ismerni a bélyegnyelvet? Csudádom. Hiszen azt minden bakjis ismeri és ki merné feltételezni, hogy a hólgyek közt más korosztály is létezik még. Szóval, ahogy van, legyezényelv, meg virágyelv, úgy van, illetve most már csak volt — bélyegnyelv is. A bélyeg a jobbsarokban fent, annyi, mint minden rendben, papa beleegyezett. Nina néni haldoklik, örökség lesz, csókol Pipi. A bélyeg a balsarokban fent, az annyi, hogy smuncikám kitört a balhé, két irtó pofont kaptam jó atyámtól és harmincötször le kell irni, hogy jó kislány egyedül megy haza a zenedéből és nem hetedikés gimnazistákkal. A bélyeg a balsarokban lent, reménytelen szerelmet és kifizetellen hónapos szobát jelentett, viszont a bélyeg a jobbsarokban lent, azt jelenti, hogy lehet beszélni a dologról. Nem lesz könnyű a Samu bácsit megfözni, de a Szerafina néni segíteni fog és különben is a Samu is pénz nélkül nösült, anno dacumál, ezernyolcszázmittudomhányban, erre is lehet hivatkozni. És így tovább. Már most ezek az elvetemült bélyegnyelvszelek évtizedek óta becsapták a póstat, mert levél helyett lev. lapot irtak és bélyegnyelven mondták el, ami nem fért el a lev. lapon. Ennek most már befellegzett, mert a

bélyegyet csak jobbra fent szabad ragasztani, már pedig azt még se lehet gondolni, hogy a Nyihenyák és Treffentyű zsirszódokivitelei r. t. bélyegnyelven azt írja a Vahunkovics és Pofézny famegmunkáló r. t.-nek, hogy papa beleegyezett, csókol Pipi. Szóval nem lehet többé visszaélni a pósta tapasztalatlanságával...

Nagyon kedves gondolat az új rendeletben, hogy nemcsak papíron, hanem más alkalmas anyagokon is lehet levelezni. Így továbbra is felvesz a pósta pezsgöskupakba göngyölt névjegyét, mely szerint Szervusztok vén lókötök, csuhaj, hejde csihaj, sose halunk meg, kisziti-

hand a messze távolból, csuda egy muri van itt instálljuk: Feri, Muki és Adolár.

Hasonlóképp szabad továbbra is félmanzsettán és frakkingplasztrónon is üdvözlötet küldeni, mégis kéri a pósta, az igen tisztelt feleket, hogy a manzsetta tiszta legyen és a frakkingról vágjuk le az ujjakat. Nem szabad viszont kikalapált plétányéron, használt párnacihán jegesmedvebőr hátulján üdvözlősorokat küldeni, mert azt a pósta sajnálatára, visszaküldi a feladóhoz, sőt még a vissztérítési szávényhányad utáni járulék felszámításától sem tekinthet el.

Kötelező patkányirtás a városban

1.

Kohn szobát vesz ki az egyik aradi szállodában. Mikor a kulcsot megkapja, a biztonság kedvéért megkérdezi a tulajdonost:

— Mondja csak, patkány nincs a szállodában?

— De uram, — méltatlankodik a tulajdonos, — városi rendelet van a kötelező patkányirtásról, szigorú rendelet!

— Schon gut, — mondja erre Kohn és felmegy a szobájába.

Másnap reggel, mikor meglátja a tulajdonost, az újjával tréfásan megfenyegeti és így szól:

— Maga kis hamis, maga kihágott..

2.

Kohn aznap továbbutazik Timișoarára és estére ott is az egyik szállodában bérelt szobát.

A következő reggel odamegy a tulajdonoshoz és dühösen megkérdezi:

— Mondja kérem, ismeri maga a szállodák patkányirtásáról szóló rendeletet?

— Már hogyan ismerném, — méltatlankodik a tulajdonos.

— Nu, — mondja erre ellentmondást nem tűrő hangon Kohn, — a patkányok még nem ismerik.

Hol fordíttassa okmányait?

Mitra I. Sándor-nál,

dipl. jegyző és vizsgázott törvényszéki jegyző, hivatásos fordító. — Fordításokat eszközöl felelősség mellett a következő nyelvekből: román, magyar, német, francia, angol, olasz, spanyol, orosz, latin, cseh, lengyel, szerb, bolgár.

Arad egyedüli többnyelvű fordító irodája, információs iroda

Bejegyzett cég. Arad, Bul. Regele Ferdinand 5. Csanádi Bank-palota. Másolásokat és levelezéseket vállal cégek részére jutányos díjazás mellett. — Szegényeknek, munkanélkülieknek kedvezményt nyújt.

Hivatalos órák: d. e. 9–1 ig és d. u. 3–7 ig.

A divat

az Erdélyi Élet görbetükrében

1.

(Cluj.) Az ujságok állandóan tele vannak, hogy mennyire leromlott a vadállatok árfolyama. Már a kutyáknak se kellenek a legprimább jaguárok, alaszkaí vérmedvék, farkasok és a direkte szimfonikusan csörgő kigyók. Az állatkertek csödbe mentek és nem vesznek több fenevadat, a cirkuszok megbuknak, nem vesznek, a vadállatkereskedők szelnek eresztek nehéz helyzetükben a vadakat és végső kéttségbeesésükben lassanként megeszik a valaha jobb napokat látott rino-cérozokat.

Szóltam is a Kelemennek, akinek jólmenő okmánybélyegle mosó üzeme van és annyit keres, amennyit akar:

— Nézze Kelemenkém, maga igazán megtehetné, hogy egy értékesebb vadállatot vegyen. Előkelő, jólsituált családból származó oroszán már 1000 márkától kapható Berlinben, a tigrisek még olcsóbbak, a párducot majdnem ingyen adják, kis jegesmedvéket potom pénzért vesztegetnek. Ez szenzációs, divatos dolog lenne!

— Gondolja, hogy föl lehetne vágni ilyesmivel?

— Egészen biztos. Jövőre már vadállat lesz a divat Romániában is. Miért ne maga legyen az első, nem igaz?

— Rémek. Akkor veszek májdrvalami jobb bőrt — mondta csillogó szemekkel, — a feleségemet ugyanis meg kell lepni a születésnapjára.

— Vegyen egy kőszáli sást, vagy borjufókát, garantálom, az lesz a legnagyobb meglepetés — tanácsoltam neki, mire izgatottan elrohant.

2.

Két nap mulva titokzatosan félrehuzott a kávéházban.

— Képzelve: vettem! — szólt büszkén.

— No és mit?

— Egy kacagó hiénát. Kézalatt jutottam hozzá, potom hatezer leierért. Testvérek közt is megér huszezret. Igaz, hogy volt másfajta is és a foltos hiénák nagyobbak, olcsóbbak is voltak, de hát mondtam, ha az ember ajándékozni akar, ne nézzen a pénzre. Meg aztán ezeken annyi folt volt, hogy nem is mertem egyiket se megvenni. Mit tudom én, hátha valami kiütésféle, nem? Esetleg a feleségem még dühös is lett volna, hogy kimustrált, ócska, foltozott holmit adtam neki.

— Ennek meg biztosan örült? — kérdeztem.

— Mi az hogy?! Még senkinek sincs nálunk hiénája, hát henceghet vele. Maradékpéldány volt egy cirkusból, igen művelt állat.

— No látja, maga aztán figyelmes férj.

Ha üzleti gondokkal fekszel le, ébredj fel egy jó reklámötlettel.

Kelemen elégedetten kacagott. Majdnem pontosan úgy, mint egy hiéna...

3.

Egy hét múlva, amikor újra találkoztam vele, kissé komor volt.

— Ejnye, csak nincs valami baj! — érdeklődtem.

— Van, a fene ott egye meg.

— Csak nem a hiénával?

— De avval. Buta állat, kissé illetlenkedett, a szőnyegen, mire a feleségem úgy vágta száján, hogy két foga kitört. Erre az a vadállat...

— Tudom, ne folytassa — vágtam közbe, — erre az a vadállat nekirohant a maga feleségének és széttépte!

— Téved! Maga, úgy látszik, nem ismeri az én feleségemet! A hiéna megkapta a pofont és erre a sarokba kussolt. Meg se mert mukkanni.

— No és ez olyan nagy baj?

— Igen! — rebegette Kelemen — mert azóta nem kacag... k—r.

Maga nevetni fog

(Timișoara.) Az angol orvosok rájöttek, hogy van egy csalhatatlan talizmán, amely az embert minden baj ellen felvértezi és ez a nevetés. Erősíti a szervezetet és fejleszti a szellemi képességeket, befolyásolja agy és szív működését, jó hatással van a vesére és az epére, szóval döntő szerepe lehet a világbéke kialakulásában. Eppen ezért az angol rádió reggeli torna helyett a jövőben nevető tízpercet fog bevezetni, az iskolákban pedig mindennap félórás nevető leckét tartanak.

Mielőtt az ellenőrzés alatt kötelezővé tett vihogást nálunk is intézményesen megszerveznék, nem tartottam érdektelennek, hogy nevető kórsétára induljak, annál is inkább, mert ennél sokkal nevelésesebb kérdésekről is irtak már riportot. Végigjártam az iskolákat, hivatalokat és magánházakat s mindenütt feltettem az immárom közérdekűvé vált kérdést:

Ki mikor nevet?

Legelőször a lyceum tantestületéhez fordultam, amelynek véleménye szerint a nagyreményű tanulóifjuság ezt a kitűnő pedagógiai módszert egyelőre még kissé önkényesen alkalmazza. Így pl. a III. B-ben

Arad legrégibb magányógyintézete **Therapia Szanatorium**

Strada Iosif Vulcan 8. Teljesen átalakítva, modernizálva. Minden kényelem, hideg-meleg víz, központi fűtés. **Napi ellátási díj klinikai osztályon 120 lej.** — Olcsó pousale árak műtétéknél és szüléseknél. — Telefon 5—32

HIRDESSEN
az „ERDÉLY ÉLET“-ben!

Picula Andris: ha akkor kap intőt, mikor a papája három hétre Karlsbadba utazott;

Csurka Panni: ha természetrajz órán elveszik tőle a „Pitypang kisasszony” II. kötetét, holott tanár ur portréját az I. kötetbe rajzolta bele

Rakatyja Dani: ha pont akkor szólal meg a csengő, mikor a tanár ur felszólítja, hogy röviden foglalja össze világtörténeti kapcsolataink fejlődését, különös tekintettel hazánk néprajzi képeinek kialakulására.

Végigjártam ezután néhány fontosabb hivatalt, ahol arra a kérdésemre, a tisztviselő-társadalom, mikor szokott nevetni, az alábbi válaszok futottak be:

a) ha a főnök ur reggel nyolc előtt bejött és kijelenti, hogy itt ma dolgozva lesz;

b) ha illetékes körök hangsúlyozzák, hogy ezután az előléptetések-nél nem veszik tekintetbe a protekciót;

c) ha megígérik nekik, hogy nem lesz újabb fi etéscsökkenés, legfeljebb a levonások összegét fogják felfelé kerekíteni.

A magánházakban tett tapasztalatok alapján nevetni szokott:

1. a háztartási alkalmazott, ha a sikirándulás előtt a naccsága meghagyja, hogy az ágy alatt is vikszeljen fel;

2. a házmester, ha valaki akkor kezd csengetni a kapun, mikor három veszett durákparti után áttérnek a máriásra és nála van a makk negyven meg a zöld husz.

Az általános statisztika szerint azoknak az embereknek száma, akik csiklandozás közben nevetnek, 43 százalék, akik pedig krokiolvás közben, 1,5 százalék. A krokiíró humoristákat is beleértve. a—a.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egyes szám ára 20 lei

Magyarországon 60 fil.

Jugoszláviában 5 dinár

Csehszlovákiában 4 c. k.

Amerikában 1 évre 6 d.

Előfizetés egy évre: vállalatoknak, nagykereskedőknek és külföldre 1000, magánosoknak 600 lei

Orvosi hírek: hasábonként 50 lei. Gyászjelentések: egész oldal 4000 lei, féloldal 2000 lei.

Megjelenik minden hó 1-én, 11-én és 21-én. Hirdetések közvetlenül a kiadóhivatalhoz küldendőek be, vagy bármelyik hirdető iroda útján is feladhatók. A hirdetések díja szövegoldalon 8 lei, hirdetés oldalon 6 lei, — négyzetcm.-ként. Nyilttér rovatban 50 lei, szövegközti részben 32 lei a sordíj. Ünnepi számokban a hirdetések és egyéb közlemények ára 50 százalékkal magasabb. Amely közlemények végén szorzójel (x) van, fizetett közlemények vagy kiadóhivatali hírek.

**Szerkesztőség és kiadóhivatal: Arad, Bul. Reg. Ferdinand 19.
Telefon: 525.**

Szerkesztőségi órák: d. e. 8—10-ig, d. u. 4—6-ig.

Nyomda: Bulevardul Regele Ferdinand 5.

VILÁGIRODALOM

PÁRIZSI PRÉDA

Az emberiség nagyrésze azt hiszi, hogy az albérlő szelid, jóakaratu és mindenekfelett szerény ember. Pedig nem az! Tapasztalásból mondom, hogy az albérlő vérivó, rettentő fenevad, akinek a szegény főbérlő kiszolgáltatott, tehetetlen áldozata. Predája ugyszólván... Hallgassák csak meg ezt a tanulságos történetet.

— Nézd angyalom — mondotta egy nap vésztljósó melegséggel életem hűséges párja, — háziur ismét kétezer frankkal emelte a házbért, ugy hogy a lakásunkért, ami a Stavisky-botrány előtt 7500 frank volt, most 10.000 frankot fizetünk. Hát birjuk ezt?

— Nem, ezt nem birjuk — feleltem mély meggyőződéssel.

A feleségem tovább csicsergett és elmondta, hogy a harmadik szobát kiadjuk valami idősebb urinónek vagy középkoru urnak. Külön bejárata van a folyosóról, minket nem fog zavarni és ilyen szobáért 6—8000 frankot is el lehet érni havonta. Igy történt, hogy másnap én adtam fel az apróhirdetéseket a legnépszerűbb napilapokban, amelyben elegáns butorozott szobát hirdettünk, fürdőszobahasználattal, uri családnál.

Elentkezett néhány személy a hirdetésre, orosz menekültek ősi családfával és egy hotelportási állásra való kilátással, feltűnő fiatal angolok, családja nélkül, de családalapítási szándékkal, csinos hivatalnokleányok, igen nagy elfoglaltsággal, azután szép, szelidarcu nők, minden elfoglaltság nélkül. Végül beköltözött hozzánk Larribon ur, egy jólöltözött negyvenöt körüli uriember, akiről feleségem kijelentette, hogy ideális szobaur. Csendre van szüksége, mert az „Allamház-tartás története” című munkán dolgozik.

Aznap este Larribon ur bemutatkozó látogatást tett nálunk. Beretvált arcu, kopaszfejű, szikárképű volt, olyan tartással, mint aki nyársat nyelt. Kijelentette, hogy imádja a magányt és élete vágya a csendes otthon. Nem sokkal utóbb rettentő kalapácsolás, dörömbölés és butorok tologatásának szörnyű csikorgása hallatszott a szobájából. Larribon ur izlése szerint rendezte át a butorokat.

Nyomott hangulathán tértünk aludni a feleségemmel. Az első elszenderedés a legédesebb, akkor piheni ki az ember az egész napi fáradságot, annál nagyobb bosszuság volt, amikor a legpompásabb álomból a feleségem ijedt hangja riasztott fel:

— Georges!

— Mi az? — mordultam fel s kiugrottam az ágyból.

— Nem hallod? Azt hiszem földrengés van. Remeg az egész ház.

— Mi, micsoda?

Hallgatódzi kezdtünk. Mély, tompa dübörgés hangzott a messzeégből, csakugyan olyasfajta, mint valami közelgő rettentő veszedelem előhírnöke. Berohantunk az ebédlőbe, ahol még erősebben és még fé-

**Hirdessen az
„ERDÉLYI ÉLET“-ben**

lelmetesebben hangzott a dübörgés. Ekkor hirtelen földbegyökerezett a lábam.

— Hah — villant itt az agyamon az igazság. — *A szobaur horkolt!*

...Másnap reggel az ujságot olvastam éppen, amikor feleségem izgatottan toppant be hozzám:

— Georges — kiáltotta izgatottan, — te dohányoztál. Pedig az orvos megtiltotta.

— Én, angyalom? Nem is láttam cigarettát.

— Hm, hát nem érzed? Pfuj, micsoda bűzös kapadohány-szag.

A szobaur volt természetesen. A lezárt ajtó résein dőlt a füst. Sőt! Larribon ur olyan jól érezte magát nálunk, hogy villásreggelijét is a szobában készítette el. Maga csinálta a rántottáját hagymában piritva és ez az alhimista-kísérlet pestises büzzel töltötte meg az egész lakást. Hát meg ama napok, amikor Larribon ur ittasan tért haza, és egész éjjel önmagával beszélgetve a legválogatottabb és női fülnek egyáltalán nem való kifejezésekkel szidta magát.

Négy hét alatt a pokol minden kinját átszenvedtük. Én természetesen az első héten felmondtam Larribon urnak, de a hó végét ki kellett várni. Jóformán kimozdulni sem mertünk a lakásból feleségemmel, mert féltünk, hogy Larribon ur szobatüzet támaszt. Larribon kifuratta a mennyezetet, úgyhogy majdnem beszakadt az emelet, amikor gyűrűhintát és trapézt szerelt fel szobatornára. A vízvezetéket apró papirszeletekkel, gyümölcsmaradékkal és hajcsomókkal tömte el, úgyhogy csőrepedés támadt. Rádiókísérletével kiütötte a villanybiztosítókat és az egész ucca sötétségben volt. Négy hét multán aztán kiderült, hogy Larribon ur beiratkozott az egyetemre a keleti nyelvek tanfolyamára, s az új törvény értelmében egyetemi hallgató-albérlőnek évközben nem szabad felmondani. Ideális albérlőm gunyosan jegyezte meg, hogy a kínai nyelv tanulását kezdte el, ahol tudvalevően huszonhétézer írásjel van.

...Most kivándorlunk Kanadába! Csak így szabadulhatunk meg Larribon urtól, az albérlőtől, akinek szegény párisi polgár a kényéredvére kiszolgáltatót prédája.

Irta: *Weber Pierre* (Páris).

— **Egyes napilapok állandóan purifikálnak, hangoztatják a jóerkölcsöket, de azért állandóan szellőztetik a legsajátabb magánügyeket. Hogy van ez?**

Két zsebtolvaj bemegy egy kis kávémérésbe. Az egyik olvasni kezdi az ujságot, a másik pedig a pincérlánytól egy divatlapot kér.

— Minek neked egy divatlap? — kérdezi tőle csodálkozva a barátja.

— Na hallod, csak tudnom kell, hogy hol fogják viselni tavasszal a zsebeket?

Az Erdélyi Élet statistikája egy bál éjszakáról

Letaposott tyukszemek, kinyomott belek,
kölcsonként hermelinek, izomláz, zsebláz,
jelmezes és jelmeztelen nők, flörtök, virágok,
szendvicsek és a megjelent hölgyek éveinek
összege

Saját hermeline-belépő volt	2 hölgyön
Szőrméstől kölcsonként bunda volt	36 hölgyön
Letaposott tyukszem	194 darab
Visszér tárgult	216
Boka sültyedt	242
Belet kitapostak	65-ször
Bál után két napig izomláz volt	34
Bál után félévig zsebláz lesz	350
Gyöngyöségtől eldult	1 férfi
Irigységtől sárgaságot kapott	170 nő
Magánautón érkeztek	14-en
Taxin érkeztek	80-an
A parketten voltak	360-an
A tönk szélén voltak	560-an
Ruhatárban leszakított kabátakasztó	470 darab
Jelmezes volt	5 hölgy
Jelmeztelen volt	533 hölgy
Orrot fujtak	2564-szer
Elfogyott szenvics	493 darab
Elfogyott türelem	594 darab
Új flört keletkezett	219
Régi flört abbamaradt	242
Válás lesz	18
Lógó orral távoztak	227-en
Lógó egyéb testrészszel távoztak	614-en
Toalettekért per lesz	217
Arisztokrata jelen volt	1
Zsidó jelen volt	760
A zenészek által megevett szendvicsek száma	54
Virág jelen volt	1000
Mákvirág	400
Az összhölgyek éveinek száma	132.000 év
Ezek között 30 éven alul voltak	42-en

Fodorné és Weinfeldné

speciális kozmetika. Strada Alexandri No. 3.

!! Összes szépséghibák szakszerű ki- !!
kezelése. - Tanítványok kiképzése.

MŰVÉSZI ESEMÉNYEK

A HANGOSFILM VILÁGÁBAN

P É T E R

A Nagy cipőben kis fiu filmváltozata a Central mozgóban

Gaál Franciska neve pár év alatt fogalommá vált a film birodalmában. Ez a szeszélyes, de nagyon tehetséges magyar színésznő ma már világviszonylatban is az elsők közé emelkedett. Olyan nevet vivott ki magának, amely fogalmat jelent Németországban, Franciaországban és Angliában épügy, mint Amerikában. Pedig csak most áll filmpályafutása kezdetén. Első nagy stációja ennek a tü-neményesnek ígérkező karriernek a Péter, amelynek bemutatóján felfigyelt egész Európa miziközönsége erre a kivételes egyéniségű művésznőre.

Gaál Franciska tulajdonképen már első filmjével be-érkezett a sztárok közé, mégpedig azért, hogy egészen más volt, minden eddig ismert mozicsillagnál. Bámulato-san tudott alkalmazkodni a film technikájához és szí-nésznői kvalitásait teljes mértékben megőrizte, sőt, ha lehet, fokozta a felvevőgép előtt. Hogy mit jelent ez, csak az tudja, aki ismeri egy filmfelvétel minden kinját, a reflektorok fényének kibírhatatlan hőségét, az egész kör-nyezet kiábrándító hatásait. Gaál Franciska mindezek-en tultette magát és friss rugékonysággal ismerte fel a mozi-siker titkait, amelyeket most már teljes mértékben ki-használni tud. Játékának sulypontja az apró nüanszok megjátszásában és kierőszakolásában van. Nem arcának bájával, jó alakjával és szép ruháival arat sikereket, ha-nem egyesegyedül színésznői képességeivel. Erre legjobb példa, amikor elcsufítja külsejét és így is megfogja a kö-zönséget. Egyéniségének lényege a humor és ezért érez hálát iránta minden ország moziközönsége. Nincs olyan jelenete egyik újabb filmjén sem, amelyik unalmas le-hetne, mert a legegyszerűbb dolgokat is olyan meglepően csinálja, hogy a néző nem képes levenni róla szemét. Arc-játéka egyetlen pillanatig sem szünetel, kezei, lábai be-szélnek és ha nem volna szava, akkor is megértenénk minden gondolatát, amit ki akar fejezni.

És ennél a pontnál érkezett el a filmművészet legna-gyobbjához: Chaplinhez, aki ma is azt az elvet vallja, hogy a képek művészetének nincsen szüksége beszédre, énekre. Képekkel és néma játékkal is ki lehet fejezni mindent a filmen. Gaál Franciska új filmjében külsőleg is hasonlít némileg a nagycipős Chaplinhez és ezután méltán nevezik őt a film női Chaplinjének, amely címet eddig Anna Ondra bitorolta.

Nádas Sándor kabarétréfájával sohasem számíthatott ilyen világsikerre, bár ötlete kétségkívül felülemelkedett

az átlagos színvonalon. Gaál Franciska nélkül azért nem került volna soha a világ ítélőszéke elé. A kényszerűségből fiuruhába bujt leány története a legnagyobb művészi finomságok megéreztetésére nyújtott alkalmat a magyar színésznőnek. Chaplini bukdácsolásai mély értelmet és különlegesen emberi tartalmat kapnak akkor, amikor a durvaságban felnőtt leányka szerelmét játssza meg. Van itt néhány jelenete, amely felejthetetlen marad és amiről talán évszázadok múlva is fogalmat alkothat az utókor a Ma színművészetéről.

A Péter új korszakot jelent nemcsak a filmiparban, hanem az egyetemes művészetben is és Gaál Franciska pályafutásában. A film csodálatosan meleg sikert aratott mindenütt. Budapesten szakadatlanul játszik. Timişoarára csak három hét után tudták levenni műsorról, de kétségtelen, hogy rövidesen újra kitűzik. Gaál Franciska idei filmje a filmszezon legnagyobb alkotása és aradi bemutatója csak egy állomása lesz diadalutjának. (L)

— **Milyen tanácsot fog kérni a közönség a cég és reklámszövegeket felülvizsgáló bizottságtól?**

Egyszer beállit egy fiatalember Rothschildhoz és állást kér.

— Mit tud? — kérdezte Rothschild.

— En kérem, mindent tudok, mindenhez értek, mindenben tudok tanácsot adni, alkalmazzon engem mint tanácsadót.

— Gemacht.

És a fiatalember hetekig ott volt és nem csinált semmit. Egyszer végül behívatta Rothschild és így szólt:

— Nézze kérem, maga egy tanácsadó, ugye?

— Igen.

— Na látja, most nekem egy jó tanácsra volna szükségem.

— Tessék velem parancsolni.

— Hát adjon nekem, fiatalember, most egy jó tanácsot, hogy hogy szabadulhatnék meg magától.

NE SIRJON,

ha nem fogy az áruja. Kérjen propaganda tanácsot az

»AGGE« reklámvállalat

erdélyi központjától: Arad, Bul. Reg. Ferdinand 19. Telefon 525. Hirdessen általunk a városi és vidéki autobuszokon, mozikban, uccai hirdető és villanyoszlopokon vagy olyan modern szabad-téri reklámlehetőségek formájában, amelyek városi vagy állam bérleménytárgyát képezik. Teljes felelősséggel vállalunk különleges reklámpropagandát az ország bármely részében.

**Gyors, megbízható és olcsó
az AGGE-propaganda!**

Kár minden baniért, amit rossz, ötletlen propagandára áldoz!
A jó reklám biztos sikert jelent!

Román Állami Osztálysorsjáték

VI. játéknak 4. osztályában február 15-én

34.451

darab nyereményt sorsol ki szerencsés játékosai közül:

Ezen az egy napon a következő nagyobb nyeremények kerülnek kisorsolásra:

Az osztálysorsjáték nyereményei:

2 à 6.000.000	12.000.000.—
2 „ 2.000.000	4.000.000.—
4 „ 1.000.000	4.000.000.—
6 „ 400.000	2.400.000.—
12 „ 200.000	2.400.000.—
16 „ 100.000	1.600.000.—
20 „ 70.000	1.400.000.—

A melléksorsjáték nyereményei:

12 à 1.000.000	12.000.000.—
12 „ 100.000	2.200.000.—
18 „ 70.000	1.260.000.—

Az össznyereményének összege:

203,746.000

Ujtsa meg idejében sorsjegyét!

Vásároljon új sorsjegyet

Gépalkatrész lerakat:

Molnár Ödön gépkereskedelmi Rt.,
str. Alexandri 6.

Harangöntőde:

Enig Testvérek, str. Baritju 12.

Jégyátrak: és sórraktárok:

Lusz S. és Fia, Bul. Reg. Ferdinand
Schreyer Viktor, str. Metianu 15.

Kaptafagyár:

Szászny József és Fia rt., str. Dna
Balaşa 121.

Kötélggyár:

Schönberger és Grünstein Rt., str. Mo-
cioni 7.

*Kötött és szövöttáru és harisnyagyá-
rak:*

Stern Testvérek, str. Peneş Curcanul
Köő János, Bul. Reg. Ferdinand

Kendőgyár:

Schwartz Vilmos, Piaţa Avram Iancu
Motor és vagongyár:
„Astra” vagon és mtorgyár rt., Calea
A. Vlaicu.

Olajgyár:

Engyel S. et Co. rt., Bul. Reg. Fer-
dinand 46.

Oxigéngyár:

Égéniipar rt., Calea A. Vlaicu 144.

Szeszgyár:

Neuman Testvérek rt. szesz- és élesztő-
gyár, Calea Aurel Vlaicu

Textilgyár:

Aradi Textilipar rt., str. Poetului 7.

Vas- és rézbutorggyár:

Schischer Testvérek, str. I. Russu Şi-
rianu 15.

Vegyészeti gyár:

„Azurul”, str. T. Ciointea 19.

Likőrggyár:

„Flora” likőrggyár, Bul. Reg. Ferdi-
nand 27.

Bor- és szesz nagykereskedő:

Janos Miklós, str. Gh. Popa

Déligyümölcs nagykereskedő:

Janigsberg Marcel, str. Alexandri

Gabona nagykereskedők:

Jdos és Gammer, Bul. Reg. Ferdi-
nand 35.

Enner és Böhm, Bul. Reg. Ferdinand
26.

Fatermelők:

Crosz József rt., str. Cloşca 4.
Mairovitz Mór és Fiai rt., str. Cloşca

Patria fatermelő rt. Calea Radnei.

Wiesel Jenő, str. Seminarului.

Rövidáru nagykereskedő:

Schwartz S. és Fiai et Co., Bul. Reg.
Maria.

Szőnyeg- és butorszövetnagykereskedő
Domán Sándor, Bul. Reg. Ferdinand.

Szövet- és posztónagykereskedők:

Schutz J., str. Eminescu 2.

Vajda Béla, Bul. Reg. Maria.

Textilnagykereskedők:

Hilbert József, Bul. Reg. Maria

Szenes és Schwartz, Bul. Reg. Maria

Aradi Textilgyári lerakat (Eichner

Akos új Neuman-palota.

Berger Mór, Bul. Reg. Maria

Elektrotechnikai drulcrakat:

Fränkl Miksa mérnök, str. Take Io-
nescu 8.

Üveg- és porcellán nagykereskedők:

Fischer Mór, Bul. Reg. Maria 32.

Szabó Albert, Bul. Reg. Maria 20.

Bazár:

Szinházi versenybazár (Reich Jenő),
Piaţa Avram Iancu

Butorkereskedő:

Butorközpont (Bene et Co.) Bul. Reg.
Maria 22.

Cipőkereskedők:

Apponyi Testvérek, Bul. Reg. Ferdi-
nand 1.

Deutsch S. Bul. Reg. Maria

„Erika”, Piaţa Avram Iancu.

Drogériák:

„City” (Zeiner I.), Bul. Reg. Maria 26.

Vojtek és Weisz, Bul. Reg. Maria

Elektrotechnikai kereskedők:

Gáspár Árpád, str. Horia 2.

Kalmár József, str. Brătianu

Koch Dániel, str. Eminescu 2.

Varga Testvérek, str. Alexandri

Épület- és tűzifakereskedők:

Flamm Róbert, Bul. Reg. Maria 17.

Focus fatelep, Piaţa Arenei

„Lemnarul”, Calea Şaguna 66—70.

Férfiruhakereskedők:

Muzsay József, str. Gen. Berthelot 4.

Szántó és Komlós, str. Gen. Berthelot

Fehérnemű kereskedők:

Ruttkay és Botye, Bul. Reg. Maria 10.

Férfi divatáru kereskedők:

Apponyi Testvérek, Bul. Reg. Ferdinand.

Festékkereskedők:

Fischer Armin, str. Brătianu 3.

Steintizer M. Bul. Reg. Maria

Fűszer- és gyarmatáru kereskedők:

Engel Gyula, str. Penes Curcanul 2.

Éles Lily, str. Brătianu

Färber Lajos, Bul. Reg. Ferdinand 20.

Hoffmann Ottó, Piața A. Iancu

Foto-cikkek:

Bloch Janka, Bul. Reg. Maria

Harisnya- és kötöttárukereskedők:

Bársony Andor, Piața A. Iancu 18.

Bogyó Árpád, str. Eminescu 13.

Löwinger Árpád, Bul. Reg. Maria 8.

Lusztig és Berger, Bul. Reg. Maria 24.

Weisz és Benjámin, Bul. Reg. Maria

Könyv- és papirkereskedők:

„Cultura”, str. Gen. Berthelot 6.

Kerpel Izsó, Bul. Reg. Maria 12.

Lefkovits E., Bul. Reg. Maria

Max Molnár et Co., Str. Gen. Berthelot 4.

Oláh Sándor és Tsa, Bul. Reg. Maria

Nemzetközi szállítók:

Egger et Co., str. Moise Nicoara 3.

König és Lázár, str. Bucur 3.

Schenker et Co., Bul. Reg. Maria 9.

Női konfekciók:

„Confectio” rt., str. Gen. Grigorescu

Friedmann József, str. Iosif Vulcan 3.

Női kalapszalón:

Kramer Rózsi, str. Vasile Goldiș 1.

Órák és ékszerész:

Csáky János, Bul. Reg. Ferdinand

Hartmann Kálmán, Bul. Reg. Maria 22

Kun József, Bul. Reg. Maria

Rádió kereskedők:

Hirschmann Károly, str. Gh. Lazar 17.

Vértés Vilmos mérnök, str. Cloșca 1.

Sírkő faragó és kereskedő:

Steiner Fülöp, Bul. Reg. Ferdinand 47

Sorsjegyárúsítók:

Aradi Általános Takarékpénztár

Aradmegyei Takarékpénztár

Goldschmidt Sándor bankház

Iliescu-bank fiók str., Brătianu

Szállítók:

Éliás Lipót, str. Eminescu 6.

König és Lázár, str. Bucur 3—5.

Textil- és nődivatkereskedők:

Glézinger Győző, str. Metianu

Goldstein Lajos, str. Brătianu 4.

Klein Sándor, Bul. Reg. Maria

Renaissance Bul. Reg. Maria

Serilana, Bul. Reg. Maria

Székely Mihály, str. Gen. Berthelot

Szénássy divatruház, Bul. Reg. Ferdinand

Szentgyörgyi Emil, Bul. Reg. Maria 2—4—6.

Textil-Central (Németh István), Bul. Reg. Maria

Vaskereskedő:

Burza Testvérek, Bul. Reg. Ferdinand 23.

Hydrotechnikai felszerelési vállalat
„Armatura” S. A., Piața Cetăței Veci

Mész-raktár:

Fabrica de Var, Bul. Reg. Ferdinand

Cipészek:

Ilica Gh., str. V. Goldiș

Várhol László, str. Brătianu 4.

Fényképész:

Nagy Géza, Bul. Reg. Maria 8.

Fodrász mester:

Girarschek Róbert, str. Eminescu 27

Nyomdák:

Lefkovits E., Bul. Reg. Maria

Lányi Izsó (Corvin), str. Eminescu 2

Lovrov, Bul. Reg. Ferdinand 5.

Kelmefestő és vegytisztító:

Hoszpodár Miklós, str. Eminescu 3.

Szűcsök:

Engelhardt Ferenc, str. Eminescu 5.

Neuländer Emil, Bul. Reg. Maria 1

Étterem:

„Dacia”, Bul. Reg. Maria

„Lidó”, str. Eminescu

Szállodák:

„Central”, Bul. Reg. Maria 4.

„Dacia”, Bul. Reg. Maria

„Fehér Kereszt”, str. Eminescu

Fürdő:

Simay fürdő, str. Moise Nicoară.

Mozik:

„Central”

„Corso”

„Select”

„Urania”